

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H

5

ÅRSSKRIFT

1996

UDGIVET AF
ASKOV HØJSKOLE
OG ASKOV LÆRLINGE

ASKOV HØJSKOLE
ÅRSSKRIFT

UDGIVET AF
ASKOV HØJSKOLE
OG ASKOV LÆRLINGE
1996

Skribenter i årsskriftet:

Morten Kvist, forstander Askov Højskole
Bertel Haarder, medlem af Folketinget og EU-parlamentet
Christian Dons Christensen, sommerskoleelev 1995
Anders Andersen, tidligere økonomiminister
Pernille Ballebye, bestyrelsesmedlem Askov Lærlinge
Niels Henning Borup, sognepræst, Guldager
Johannes Anker, sommerskoleelev 1995
Marianne Poulsen, formand Askov Lærlinge
Knud Peder Jensen, højskolelærer

For- og bagside er tegnet af
højskolelærer Inger Marie la Cour

Trykt hos:
ApS Centraltrykkeriet, Vejen

INDHOLD

Forord	4
En højskoles opgave <i>af Morten Kvist</i>	5
Når historien skygger <i>af Bertel Haarder</i>	13
Fornuft og identitet eller: Findes der god nationalisme. <i>af Christian Dons Christensen</i>	21
Mødet med Askov <i>af Anders Andersen</i>	30
Når identitet bliver en spændetrøje <i>af Pernille Ballebye</i>	33
Knud Hansen <i>af Niels Henning Borup</i>	39
Noen personlige betragtninger om Askov <i>af Johannes Anker</i>	47
“Hvorfor ikke bare lukke Askov?” <i>af Marianne Poulsen</i>	51
Siden sidst <i>af Knud Peder Jensen</i>	54
Askov Højskoles fundats	63
Årsregnskab 1995	70
Medarbejdere	73
Elevliste	75
Kurser 1997	80

Forord

Årsskriftet 1996 er som noget nyt lavet i et samarbejde mellem Askov Lærlinge og Askov Højskole. Dette har betydet, at formen er lidt anderledes end tidligere. Ud over at fortælle om hvad der sker på højskolen, så har vi også søgt at rette blikket ud mod den verden, som højskolen er en del af.

Vi takker især alle skribenterne for deres indlæg, men også alle andre, som har hjulpet os. Redaktionen modtager gerne ris og ros og forslag til forbedringer.

Redaktionen:

Johannes Anker
Askov Lærlinge

Knud Peder Jensen
Askov Højskole

*Hvide Hus med
biblioteket i
baggrunden.*

En højskoles opgave

Af Morten Kvist

Den danske højskole er født af en idealistisk tid, sådan som skelsættende historie næsten altid bliver. Vi lever imidlertid ikke i en idealistisk tid, men i en teknisk-pragmatisk tid, hvad jeg på mange måder betragter som en fordel; men hvad stiller højskolen op med sig selv? Er grundlaget ubrugeligt i den forstand, at tiden er løbet fra højskolen, eller har højskolen som særlig skole, forskellig fra alle andre, simpelthen indløst sit potentiale? Højskolens fremdrift var ikke til at tage fejl af i en bestemt periode af Danmarks historie: Modernisering og troen på oplysning og fremskridt; den var et særligt og originalt dansk svar på en større vesterlandsk udfordring. Denne periode er nu forbi, hvorfor højskolen heller ikke har den samme, afgørende status læn- gere. Den danske højskole har med andre haft sin storhedstid, og eftersom de samme idealer aldrig kommer igen to gange på samme vis, må højskolen indrette sig på dette faktum - eller dø. Der er meget sandhed i en sådan betragtning. Den danske højskole har haft sin idealistiske ungdomstid, som aldrig kommer igen, og det er netop idealistisk tåbesnak ikke at se dette faktum i øjnene. Højskolerne er blevet skoler blandt tusind andre og løser ligesom disse tusind andre deres særlige opgave. Disse mange andre skoler har lært ikke så lidt af højskolen, og derfor er højskolens særpræg naturligvis udvisket.

Det betyder nu ikke, at opgaven - almindelse eller folkelig oplysning - er løst; det ville være en misforståelse af selve opgavens karakter. Men det betyder unægtelig, at den stiller sig anderledes.

Forårets og sommerens offentlige debat om de danske højskoler har drejet sig om statstilskud, statstilskud og sidst men ikke mindst statstilskud. Hvem skal have og hvem har ret til, og hvem bør slet ingen adkomst have til at få noget.

Denne debat er naturligvis væsentlig, eftersom ingen drister sig til at sige, at penge er uvæsentlige; men debatten taber sjovt nok i væsentlighed, hvis dens substans gøres op i kroner og ører.

Hvor bliver idealiteten i højskolens virksomhed af? Det er med andre ord nødvendigt at tale nøjere om højskolernes opgave og eksistensberettigelse. Få er egentlig i tvivl om, at det er statens og samfundets styrelse, menneskers tro og meninger, endda livets mening, højskolerne bør interessere sig for; det er fremgået af debatten. Det er også, hvad der hævdes blandt højskolens egne folk, men det har i kølvandet på disse abstrakte formuleringer været svært at få øje på konkrete bud på f.eks. livets mening, eller hvor eller hvordan man kunne tænke sig at lede efter den sammen med en flok elever.

Tvind-skolerne, som nu har fået et nakkedrag af en skandaløs lovgivning og midlertidigt er sat delvist ud af spillet, og Oure Idrætshøjskole, som er landets største højskole, har i egne øjne været effektive fornyere, når det gælder højskolens opgave i det moderne Danmark. Tvind ved hårdhændet at indføre en ligheds-ideologi, der var en del af politiseringen og overdemokratiseringen af Danmark i halvfjerdserne. Oure ved (sammen med andre) at indføre kropslig udfoldelse som livsholdning og sætte lighedstegn mellem det folkelige og det populære (jvf. Politiken d. 14-7-96).

Det er indiskutabelt, at både Tvind og Oure (alle forskelle til trods) har været både effektive og fornyende. I mine øjne er det interessante spørgsmål heller ikke om deres virksomhed er berettiget til statstilskud eller ej - herregud, hvad får *ikke* statstilskud i dagens Danmark. Spørgsmålet er først og fremmest: Hvilken slags virksomhed bør navnet "højskole" dække over? Er der i f.eks. Oure tale om en virkelig fornyelse af *højskolen*, eller er der tale om noget andet, som ganske vist er nyt, men derfor ikke nødvendigvis bør kaldes højskole? Oure kunne simpelthen være en idrætsskole med statstilskud.

En diskussion om statstilskud eller ej er altså sekundær i forhold til det mere principielle om navnet "højskole" eller mere højtideligt: Symbolværdien.

Historiens tyngde.

Hvad er da en højskole?

Ordbog over det Danske Sprog forsøger sig med følgende:

“..højere (videnskabelig) undervisningsanstalt....nu oftest om de i overensstemmelse med Grundtvigs tanker (efter 1844) oprettede folkehøjskoler;(jv.: en Højskole for folkelig Videnskabelighed og borgerlig Uddannelse..)...”

Det lyder ikke af meget, men i al sin kortfattedhed henviser artiklen til to afgørende ting. For det første Grundtvigs idé og de skrifter, hvor han udfolder sin idé. For det andet den faktiske historie, som denne idé, forvaltet af alle mulige andre end netop Grundtvig selv, har skabt. Vil man vide ordentlig besked om, hvad højskolen *er* (og ikke blot har været), kommer ingen uden om at lade sig konfrontere med disse to ting. De er realiteter, og i mødet med realiteter, bliver mennesker altid klogere.

Det betyder ikke, at man skal kunne henviser til Grundtvig side dit eller dat, hver gang man siger højskole. Det ville være fundamentalisme. Men det betyder at udsætte sig for den overbevisningskraft, der måtte være at hente i den gamle idé og historien, som er udgået herfra. Netop på grund af højskolens snart lange historie, må man tilbage og spørge, hver gang spørgsmålet om, hvad en højskole er, trænger sig på. Havde historien været kort, havde overbevisningskraften og idéens evne til at tale til meget forskellige tider, måske været tilsvarende svag. Jo længere historie, jo større krav stilles der til en egentlig fornyelse.

Højskolens hidtidige historie kan sammenlignes med oldkirkens. Efterhånden som kristendommen fik mere og mere tilslutning, blev der brug for en organisation og dermed også et grundlag for organisationen. Det blev igen til kanondannelse, dogmer, læresætninger og stridigheder, som varede små femhundrede år. Det viste sig nødvendigt at præcisere, hvad kristendom var, og hvad kirken kunne lægge navn til. I datidens pluralisme kunne kristendom ikke være hvad som helst - og overleve. Ligeledes forholder det sig med højskolen (uden sammenligning iøvrigt). I vore dages pluralisme kan den ikke være hvad som helst - og overleve som sig selv. Og noget tyder på, at tiden er inde til at præcisere, hvad den altid har været. Det vil uvægerligt indebære en præcisering af “højskolelæren”, hvad mange sikkert ikke vil bryde sig om - alene ordet vil vække rædsel! Men det er prisen for at have skabt så meget historie.

Højskolens fem punkter.

Navnet "højskole" stiller altså nogle krav, som man ikke kan sidde overhørig. De er muligvis besværlige, kan endda til dels være utidssvarende, og jo mere dette sidste er tilfældet jo mere vil man komme i klemme mellem fortiden og fremtiden. Det er der imidlertid ikke noget at gøre ved, og det er vel overhovedet enhver nutids lod: at komme i klemme, med fortidens ballast at skulle manøvrere gennem fremtids tåger, hvis der vel at mærke er en ballast. Fremtiden er altid tåget og indfinder sig af sig selv, så spørgsmålet er, om man tør tage fortiden alvorligt nok? Om man vil være ved, at det er et menneskes (og en skoles) forudsætninger, der betyder det meste for, *hvordan* man møder fremtiden. Om man med andre ord mener, at fortiden stadig siger noget vigtigt, når man spørger.

Frit oversat til nutiden bliver en højskoles opgave:

- *at forholde sig til den kristne skabelsestanke som en kulturel hovedhjørneste og et kulturelt problem,*
- *at bidrage til vedligeholdelsen og udviklingen af det danske sprog, mundtligt og skriftligt,*
- *at befæste den historiske bevidsthed og bidrage til samfundsdannelsen,*
- *at vedligeholde den danske sang,*
- *at anskue menneskets frihed som varig udfordring og problem.*

Hvis en skole ikke anser disse fem punkter for en hovedopgave, fortjener den efter min mening ikke navn af en god, dansk folkehøjskole. Det er vel at mærke alle fem punkter, der skal tages vare på, til gengæld er opgaven så langtfra begrænset til disse punkter. Der kan være plads til meget andet også - på det nævnte grundlag! At det er netop dette grundlag, der har holdt i 150 år, antyder at det stadig har noget for sig.

Dertil kan føjes nogle ydre kriterier, som er væsentlige, men som ingen er uenige om. Der skal være eksamensfrihed, der skal principielt være adgang for alle, og det skal være en kostskole.

Om de enkelte højskoler arbejder på dette grundlag er det ikke min sag at afgøre. Det vil altid være et samvittighedsspørgsmål, med mindre de fem punkter finder vej ind i lovgivningen. Det var muligvis en overvejelse værd at lade dette ske. Ikke for at forfrar nogen statsstøtte, men for at præcisere navnet "højskole". Idrætshøjskolerne, som har været i hastig vækst, kunne så få deres egen lovgivning, for hvorfor *skal* en idrætsskole egentlig være *bundet* af krav om almindannelse - med mindre den vil underordne idrætten?

Forklaring

Her er det nødvendigt at imødegå en forudsigelig indvending: Nej, det betyder ikke, at højskolerne skal til at være kristelige skoler, og at der nu skal bekendes kristendom fra lærerstolene, som dermed forandrer sig til prædikestole. Men det betyder f.eks., at den frihedsforståelse, som højskolerne er født ud af, er direkte afhængig af den kristne skabelsestanke. Og det betyder f.eks., at opfattelsen af sproget og dets betydning, som højskolerne altid har gjort meget ud af, er direkte afhængig af den kristne skabelsestanke.

Når man hævder, at mennesket er skabt og kun skaber sig selv ved at være skabagtig, skal det i det mindste siges højt, at det får betydning for opfattelsen af mange andre forhold. Dette faktum er en højskole forpligtet til at forholde sig til, enig eller ej; for der er ingen tvingende grunde til at gøre sig dummere end sin egen tradition - heller ikke hvis man er ateist.

Den hidtidige debat gør det ligeledes nødvendigt at gøre opmærksom på, at der ikke er tale om en facitliste, men om at klargøre nogle nødvendige forudsætninger, der altid har været tilstede mere eller mindre åbenbart. Nogle vil være forskrækkede alene over, at disse forudsætninger opstilles i punkter. Det lugter af system. Og system og liv - har vi desværre lært af Habermas - er hinandens modsætninger. "System ødelægger liv" - hviskes der i den forskrækkedes sjæl. Jeg vil godt minde om, at det lige så vel kan forholde sig modsat, at systemer kan beskytte og befordre liv (men naturligvis ikke *skabe* det). Systemer er i

sig selv sagesløse. Alt afhænger af vores måde at omgås dem på.

Frisind og tolerance

Det berømmede, grundtvigske frisinds forudsætning er, at man ved, hvem man selv er og skelner mellem godt og ondt og rigtig og forkert. Det viser sig i, at man tilstår andre samme ret til at skelne på samme grundlag, ja måske endda forventer det af dem. Det viser sig også i, at man giver udtryk for henholdsvis godt og ondt og rigtig og forkert. Man siger altså, at *noget* er mere rigtigt end andet. Andre kan så mene, at *noget andet* er det rigtige, hvad de har lov til at mene; det forhindrer ikke at deres *noget* kan være både dårligt og forkert (og hele tiden tilsat den overvejelse, at man kan tage fejl)!

Eksempel: En pacifist og en kriger mødes på et kort sommerkursus for at komme i en rigtig dialog. Krigeren hævder, at pacifisten har jordens mest forkerte meninger, og han håber de vil udslettes fra jordens overflade inden årtusindskiftet - meningerne altså. Det samme hævder pacifisten: Krigerens meninger er de mest skandaløse, verden har set - desværre alt for længe - og de burde ikke kunne findes på jordens overflade. Hvem har ret? Det har de begge ud hver deres forudsætninger. Men de kan ikke *give* hinanden ret - ikke engang delvist. Dialogens eneste ordentlige udgang er, at de bliver deres uenighed bevidst. Det må tilmed betegnes som en vellykket dialog, med mindre man mener, at en dialogs hensigt pr. definition er at skabe enighed. Hermed nærmer man sig tolerancen.

Tolerance er nemlig ikke at ville skelne således. Man afstår fra at skelne - om nødvendigt skarpt - mellem rigtigt og forkert. I en pluralistisk tid bliver det til, at alt er lige godt, og at man af hensyn til de andre, af hensyn til frihed forstået alene som valgfrihed, af hensyn til enigheden holder sig tilbage. Frihed bliver ikke alene til, at der er plads til andre, men at den ene slags *noget* kan være lige så godt som den anden. Frihed for Loke såvel som for Thor bliver til, at Loke og Thor har lige meget ret (jvf. Aage Frandsen i JyllandsPosten d. 1-9-96). Lokes frihed

beror imidlertid på, at den tilstås ham - af den frisindede, skønt Løke er og vedbliver at være Løke. Det er det virkelig storsindede.

Dannelse eller faglighed ?

Den samlede betegnelse for de fem punkter kunne være almindelse eller folkelig oplysning. Dog er der tilsyneladende ved at udvikle sig en noget kunstig modsætning mellem almindelse og faglig skoling. Faglighed og faglig uddannelse skulle være én ting, almindelse noget andet. Den modsætning er vanskelig at opretholde, eftersom man dårligt kan nærme sig et almindende fag som f.eks. historie uden at lære et vist minimum af historisk håndværk, læsning af tekster, logik, kritisk sans osv. At opretholde modsætningen kan hurtigt blive til, at viden og kunnen er faglige størrelser, hvorimod almindelse er noget andet - noget om livet i al ubestemthed.

Jeg tror ikke, man skal skelne for skarpt. Dannelse og faglighed hører sammen og opbygges ved hjælp af to ting: For det første basale færdigheder, dvs. læsning, skrivning, regning, tegning m.m. - viden og kunnen simpelthen. Dette tager det almindelige uddannelsessystem sig af (hvis det altså gør det), for at det siden kan bruges i den almindelige specialiserings tjeneste. For det andet adgang til den europæiske dannelsesstradition, hvis stadige omdrejningspunkt er spørgsmålet: Hvad er et menneske? Det har de højere læreanstalter, højskolen og digterne taget sig af.

En pointe er imidlertid, at det altid har været højskolens opgave at tage sig af begge dele, både de grundlæggende færdigheder (på et passende niveau) og spørgsmålet om, hvad et menneske er, og ikke mindre at insistere på en relation mellem dem. Der skal være sammenhæng mellem håndens arbejde og åndens.

Det skal der stadig være, skønt det måske er blevet vanskeligere pga. specialisering. I vore dage vil det betyde, at en højskole skal være med til at udvikle elevernes basale færdigheder, hvor de måtte mangle, og samtidig undervise i specialer, eftersom det er virkelighedens krav. Dog hele tiden med det overordnede spørgsmål for øje, hvad det altsammen skal tjene til, og at men-

nesker har brug for at finde ud af, hvem de selv er, *også* i kraft af noget andet end egentlige og specielle færdigheder.

Det betyder alt i alt, at en højskoles virksomhed som førhen skal pege i to retninger: Mod ånd og mod det håndgribelige, og at man stadig insisterer på relationen mellem dem. Relationen kræver, at en højskole påtager sig et stykke åndeligt arbejde. Det er udgangspunktet for dette arbejde, jeg ønsker at pege insisterende på.

Når historien skygger

Af Bertel Haarder

I det sydvestlige Frankrig er der et dødsenskedssommeligt land-område, der hedder Vendee. Fladt, uden de store, gamle træer og bygninger, der ellers præger store dele af Frankrig. For øjet er der tilsyneladende intet at hente i Vendee.

Ved EU-parlaments-valget fik den reaktionære Philippe de Villiers to trediedele af alle stemmer i Vendee, hvilket i manges øjne gør området yderligere frastødende.

Kort sagt: der er mange gode grunde til at køre langt uden om Vendee.

Men hør nu her, hvilken historie, der gennem sig bag den triste overflade:

Vendee var i revolutionstiden for 200 år siden en oprørske provin, der ikke ville finde sig i alle de nye påhit fra Paris. Da også kirkegang blev forbudt som led i de nye herskeres umenneskelige fornuftsdyrkelse, gjorde borgerne oprør og nægtede at følge befalingerne. De gik i kirke som aldrig før. Så blev revolutionshæren sendt mod Vendee og alle kirker jævnet med jorden. Alt, hvad der ragede op, blev tromlet ned, og træerne blev fældet for at lamme borgernes muligheder for at bygge op igen.

Med denne viden i baghovedet bliver det pludselig en helt anden historie at køre igennem Vendee. Nu bliver de manglende gamle bygninger og træer pludselig et spændende og tragisk minde om en grusom fortid, der har givet befolkningen sår i sindet og forståelig mistillid over for alt, hvad der kommer fra Paris. Og det bliver pludselig forståeligt, hvordan en reaktionær skikkelse som Philippe de Villiers kan blive så dominerende. Man får sympati for både ham og den stædige befolkning. - Endvidere forstår man bedre, hvorfor franskmændene kan blive ved at slås om statens forhold til religionen. Skiftende undervisningsministre har måttet gå af, fordi de ikke kunne holde balancen mellem de indflydelsesrige religiøse skoler og det hævdevundne krav om statens neutralitet.

Historien giver indhold i det, vi ser. Som i en gammel kones ansigt - grimt på overfladen, men fyldt med indhold, når vi hør-

rer livshistorien om skæbnen, sorgerne og skuffelserne, der har furet og grånet det.

Tænk også på serbernes tragiske sår i sindet efter nederlaget til tyrkerne på Solsortesletten i 1300-tallet. Lige siden har de følt, de havde noget at hævne, især på forrædderne, der lod sig tvinge over til Islam, og kroaterne, der med nazisternes hjælp dominerede over de fattige serbiske bønder og myrdede dem i hundredtusindtal for 50 år siden - indtil serberne fik myrdet næsten lige så mange som hævn. Det er den tragiske baggrund for, at serberne også i det seneste årti har begået ufattelige misgerninger mod de folkeslag, der har været deres undertrykkere. Selv et folk, der har så meget på samvittigheden som serberne, kan vække sympati eller i hvert fald forståelse. - Jeg har mødt danske højskolefolk, der med begejstring taler om den serbiske folkesjæl, skønt den jo er sølet til i uskyldiges blod. Der er en forklaring - ikke en undskyldning, men en forklaring - som skal med i billedet, hvis man vil begribe den hæslige ondskab, der har udgået fra de tiljublede serbiske ledere, Milosevics, Mladic og Radovan Karadic - sidstnævnte har i øvrigt studeret i Danmark (Vordingborg), så vi danske har tilmed en lille aktie i ham..

Hvad så med danskerne? Er vi også syge i sjælen? Kan vi også kun se med det ene øje? Har vi også nogle historiske traumer, der plager os og truer med at ødelægge vort forhold til andre folkeslag?

Svaret er ja. Det har ikke givet sig blodige udslag - i hvert fald ikke direkte - men vi er dybt præget i vor inderste sjæl af danskernes fælles erfaringer. Vi kan se de andres fejl, men ikke vore egne. Vi er nøjagtigt lige så nationalistiske som alle andre. Vor nationalisme giver sig blot lidt andre udslag, især i selvgodhed og overbevisning om, at vi - skønt små og ydmyge i det ydre - har den reneste sjæl, den bedste folkeoplysning, det bedste demokrati, det reneste miljø osv. - Er der "frø af ugræs", så er det "føget over hegnet", som der står i den sønderjyske kampsang ("Det haver så nyligen regnet").

Vi lider af en sælsom blanding af mindreværdskomplekser og selvovervurdering.

Mindreværds komplekset kommer naturligvis af alle de mange nederlag gennem historien til svenskerne, englænderne og tyskerne. Til sidst var kun to trediedele af kernelandet tilbage. Vi blev små og usle og ude af stand til at sikre vor egen eksistens. Men hjertet var godt. Det var ledelsens og omstændighedernes skyld, det gik galt. Den menige dansker var god nok. Og gudskelov var vi nu ikke længere nogen trusel for andre. Vi måtte i stedet forbedre os selv, og det gjorde vi. Hvad "udad tabtes" blev "indad vundet". Som om lidenheden og nederlagene (og det dårlige vejr) havde lutret vor sjæl og givet os særlige indre kvaliteter. Vi blev bedre end alle andre. Og godheden har vi sat i system i verdens dyreste velfærdsstat, hvor der ikke må sættes nogen plet på vor godhed. Så gode er vi, at vi end ikke tør stille krav, hvor det behøves.

Selv om vi ydede det usleste bidrag til bekæmpelsen af nazismens ondskab, føler vi os kaldede til at forbedre hele verden. Vor deltagelse i internationalt samarbejde er for os alene et spørgsmål om at løfte andre op på vort niveau. Så gode er vi - og så bange for at blive besmudsede - at det er officiel dansk politik at velsigne europæisk samarbejde om fred og sikkerhed m.v., når blot vi ikke selv er forpligtet på det.

Tillid har vi - til os selv, ikke til andre. Især sydeuropæerne ser vi ned på. De er formørkede af latinsk tankegang og tilhører i øvrigt en laverestående race med latterlig trang til omsvøb og med tvivlsomt demokratisk sindelag, modsat de frittænkende nordboere.

Amerikanere finder vi vulgære og har i øvrigt konsekvent (ifølge alle meningsmålinger) betragtet USA som en næsten lige så stor trusel for verdensfreden som Sovjet - også efter at Sovjets ledere selv ændrede verdensanskuelse. Men højt hævet over de to store, grimme blokke står vi små og gode danskere, klar til at fordømme dem begge. Deres syndefald er nemlig, at de er store! Demokratiet har vi næsten gjort til en dansk opfindelse (selv om Danmark kom ret så sent med på vognen og fik skrevet grundloven af efter Belgien og Norge, hvorefter den blev suspenderet til 1901). Da jerntæppet faldt, blev Hal Kochs bog om demokrati oversat til russisk og foræret i 25.000 eksemplarer til det russi-

ske folk. Dog måtte der først stryges nogle afsnit, der omtalte folkeoplysningen m.v. i Sovjet positivt. - Gode grundtvigianere kan være frygteligt naive, når deres frisind bliver til en åben ladeport.

Åbenhed er vort bannermærke i EU, men praktiseres kun i mindre omfang herhjemme, hvor kravet om åbenhed drøftes i et Europa-udvalg, der selv er hermetisk lukket i lighed med alle Folketingets øvrige udvalg (modsat Europaparlamentet, hvor alle udvalgsmøder er åbne, og hvor man tilmed også offentliggør sit regnskab).

Vor renhed giver sig bogstaveligt udtryk i miljøpolitikken. Næsten halvdelen af de danske medlemmer i Europaparlamentet sidder i miljø-udvalget, herunder på to af tre næstformandspladser, samt kommissærposten. Fra disse bastioner kæmper vi tappert imod andres svineri ud fra devisen: Hvad vi danskere gør, er rent og naturligt, men de andre er nogen svin. Der er ingen ende på, hvad de andre vil putte i vores mad og drikkevand. - Men at vi selv kæmper for farvestoffet i feta-osten og mere emulgator i lagkager (og gør det med gode argumenter), trækker ingen overskrifter. Det er jo naturligt. Det er det, de andre gør, der er problemet.

Bureaukratiet er jo EUs svøbe, mener vi, og det er der noget om. Enhver god dansker elsker at slå sig på låret af grin over EU-reglerne om agurkers krumning - et særligt raffineret udtryk for det sydeuropæiske, byzantinske bureaukrati. Men hvor mange danskere ved, at reglerne blev til på dansk foranledning, og at de i øvrigt er til glæde for gartnerne! Vi betragter altid EU som "de andre", for vi er jo selv så små. - Men EU er i allerhøjeste grad os selv. Hvis der er noget, der ikke er, som det skal være i EU, så kan man være sikker på, at en dansker har været medvirkende. Og når der skal gøre noget ved det, så er det ofte Danmark, der er med til at blokere for effektiv handling, fordi vi ikke vil give institutionerne mulighed for at være effektive. Det gælder også kriminalitetsbekæmpelsen, der bliver næste århundredes vigtigste sag overhovedet.

Danmark har under de 25 års medlemskab ikke ydet nogen som helst indsats mod bureaukrati, og vi har ikke ydet nogen

som helst indsats for besparelser. Vi har tværtimod gang på gang bedt om flere regler og flere udgifter. Vi går imod de forenklingsplaner, der har været fremsat af diverse arbejdsgrupper, bl.a. den såkaldte Molitor-rapport fra forrige år.

Senest har Danmark endnu engang bedt om mere bureaukrati og flere udgifter med statsministerens meget opreklamerede indsats for beskæftigelsen, hvis eneste virkning for beskæftigelsen bliver de mange ekstra EU-bureaukrater, der nu skal overvåge beskæftigelsen og skrive rapporter uden skygge af mulighed for, at EU med sit lille budget (på godt én procent af bruttonational-produkterne) kan sætte handling bag ordene.

Det vigtigste, EU kan gøre for på en gang at bekæmpe arbejdsløshed og bureaukrati, det er indførelse af fælles valuta, men det går Danmark som bekendt imod!

Skønt vi selv i allerhøjeste grad er medskyldige i alt det, vi er imod, lykkes det os alligevel at opretholde forestillingen om danskerne som dem, der vil det gode - som de gode guder i den nordiske mytologi, der kæmper mod alle jætterne og troldtøjet.

Vor godhed er blevet en definitionssag. Det danske er forlods det bedste. Der skal ikke argumenteres for det.

Hvis vi skal være ærlige, kan vi ikke nævne noget som helst, vi kan lære af andre. Læseren kan jo gøre en prøve med sig selv.

Jeg husker et møde på Louisiana mellem danske og spanske forfattere. Det første spørgsmål til spanierne lød naturligvis: "Er I ikke bange for, at det øgede europæiske samkvem skal ændre spansk kultur?" Hvortil de svarede, at det håbede de da. Det var jo det, der var ideen med det. - Lad os bare indrømme: Sådan kunne vi aldrig have svaret. Vi har det i stedet som den gamle, rige dame i Boston, der ikke ville bruge sine penge på at rejse: "Hvorfor skulle jeg - jeg er her jo allerede!"

Har jeg ikke fået andet ud af at sidde i Europaparlamentet, så har jeg i det mindste fået lejlighed til at betragte danske aktører på den internationale scene på nærmeste hold. Vi er ikke særlig vellidte. Vi oser af selvgodhed. Vi er os selv nok. Derfor kniber det med indflydelsen og resultaterne.

Problemet er ikke, at vi arbejder for vore interesser og vore synspunkter. Problemet er, at vi med vor enøjede selvgodhed

(den særlige danske nationalisme) gang på gang modarbejder os selv og glemmer at tænke os selv med, når der skal sættes ind mod de utallige problemer, der kræver fælles indsats.

Misforstå mig ikke. Jeg elsker mit land over alt og kommer aldrig til at føle mig hjemme andre steder. Jeg er et produkt af lærken, hylden, bøgeskoven og forsamlingshuset, den danske strand, den danske sang og alt hvad der er dansk. Jeg er tilmed grundtvigsk højskolemand og sønderjyde med tydelig erindring om efterdønningerne af eksistenskampen dernede.

Jeg elsker Grundtvigs sang om "Kærlighed til fædrelandet" - om fædrelandskærligheden som det vigtigste værn og vækstvilkår for det danske folk. Den kærlighed er modstandskraften. Uden den er vi fortabte som folk, og så bliver det skidt at være dansk.

Men husk, hvad der står i slutningen af første vers: "kærlighed i pagt med ånden, den får altid overhånden"! Det er ånden, der gør forskellen. - Enhver gris synes bedst om sine grise, og ænderne elsker deres andedam. Det er naturligt og et værn mod ydre fjender. Men for os mennesker er det ånden, der gør fædrelandskærligheden værd at eje. Eller rettere sagt: pagten med ånden.

Ånden er de fælles erfaringer, som er nedfældet i bøger, billeder, sange, musik og kunst - alt det, der giver genklang af noget, vi kender fra tidligere - og det, vi higer imod. Ånden er det historiske perspektiv på nutiden og fremtiden. Ånden bringer os i forhold til evigheden og universet.

Det nationale er åndens vækstvilkår. Der findes ingen international kultur. Kun nationale kulturer. Men de nationale kulturer kan naturligvis blandes og hente enorm inspiration fra hinanden.

Ånden kan ikke klare sig uden det nationale. Og omvendt: det nationale er intet værd uden ånden.

Min påstand er, at den danske nationalisme er åndløs. Den drejer sig om overfladiske ting. Den gør os passive og ikke aktive, den lukker muligheder i stedet for at åbne dem. Den gør øjet mat og ikke opladt. Den vil bo i et drivhus. Den ånder på ruden, så vi ikke kan se ud. Den savner vision og ambition.

Vi hylder Bjarne Riis og håndboldpigerne - og det er der grund til - men midt i hyldesten mærkes tomheden. - Vi har ikke noget ordentligt at synge. Vi kan ikke danse. Vi bruger ikke kunsten. Vi drømmer ikke. Vi er heller ikke vågne - har ikke "øjet opladt". Vi higer efter åndsliv, men finder det ikke i selvgodhedens drivhus. Vi savner kulturkløfter, kirkekampe og åndelige spændinger. - Når vi ikke kan få det her hos os selv, hvorfor så ikke hente det i omverdenen i stedet for at se ned på den og lukke os om os selv?

Den danske nationalisme er et produkt af fortiden. En gloriøs fortid, hvor danskerne i en trængt situation for hundrede år siden præsterede noget enestående. Den danske model med lokal selvbestemmelse, udstrakt åndelig frihed i skole, kirke og åndsliv - et socialt bevidst samfund, hvor "få har for meget og færre for lidt", er et fornemt produkt af den tids friheds- og lighedstanker. - Men den frihed, vi skatter så højt, bevarede vi uden egen indsats, og vi rørte heller ikke en finger for dem, der talte frihedens sag i vore østlige nabolande. Det burde stemme os til større åbenhed - bl.a. over for dem, der gjorde det.

Det var præcis det, dronningen tænkte på, da hun ved 5. maj-jubilæet sidste år talte om "skammen" over det danske folk. Det blev mærkeligt nok ikke kommenteret i medierne, men ordene var som sædvanlig rette ord på rette tid og sted.

Kort forinden havde vor mest fremtrædende indvandrer, prinsen, sagt noget lige så klogt, da han i et TV-interview sagde, at næste gang kan ondskaben og galskaben måske bryde løs i Hellerup! Selvfølgelig, men vi kan ikke tænke tanken. Vi har også totalt fortrængt, at ingen kultur står os så nær som den tyske. - Den tyske kultur, der var så rig og så inspirerende for den danske guldalder, men som alligevel ikke var noget værn mod af-sindigheden. Hvorfor skulle den danske så være det?

Tysk tradition var ingen garanti mod herrefolksmentaliteten. Det er dansk tradition heller ikke. Vor herrefolksmentalitet har blot en anden udformning. Den er iklædt falsk beskedenhed. Vi synger om vor ydmyghed, men vi mener det ikke. Vi mener tværtimod, vi er bedre end alle andre.

Lad os derfor forholde os mere kritisk til dansk tradition. Ikke ved at forsømme den, men ved at være ægte optaget af den og

kende historien. Historien skal ikke bevares, men fortsættes. Hver generation må selv tage bestik af historien og bruge den til at komme videre. Historien kan inspirere og forpligte, men kan også skygge eller blænde, så vi ikke kan se med egne øjne - som i en græsk tragedie, hvor alle er viljeløse ofre for den selvforståelse, der er blevet deres skæbne.

Man må aldrig spytte i egen rede, men gerne på det billede, man gør af sig selv.

Det er bl.a. Folkeoplysningens opgave at gøre os så fortrolige med traditionen, at vi kan bruge den og beherske den i stedet for at tralle videre på den.

Lindegården.

Fornuft og identitet eller: Findes der en god nationalisme?

Af Christian Dons Christensen

Bjarne fra Herning

Mens dette skrives er begejstringen over en dansk cykelrytters sejr i Tour de France overvældende. Glemte er den uheldige indsats i årets netop overståede fodbold-EM. København er fyldt med jublende danskere i rød-hvide farver. Landets statsminister ser cykelrytterens kombination af vilje, mod, styrke og talent som et eksempel til efterfølgelse. TV-kommentatorer hylder cykelrytterens "majestætiske tråd", og befolkningen nyder at høre om "den måske største danske idrætspræstation gennem tiderne".

For at den er dansk - det er der ikke den mindste tvivl om. Cykelrytterens kone siger til nationen fra Plænen i Tivoli, at hun er stolt af at være dansker. Og på mit arbejde hører jeg karakteristiske bemærkninger som at "Bjarne får mig til at føle mig mere dansk".

Og dog bor den professionelle cykelrytter Bjarne Riis i Luxemborg og cykler for et tysk hold med en belgisk sportsdirektør! Et lyninterview umiddelbart efter den nationale helt var landet i Kastrup til danskernes hyldest er sigende. Journalisten spørger, hvordan det så er at komme hjem, og Bjarne Riis svarer med begge ben solidt plantet på dansk jord: "Nu er jeg jo ikke kommet *hjem* endnu."

Men Bjarne's bedrifter giver ikke desto mindre en stor mængde mennesker en klar bevidsthed om *deres* hjem. Eller sagt på en anden måde: Selvom der trods alt kun er tale om et cykelløb, og selvom æren måske ud fra rationelle overvejelser tilhører *idrætsmanden* Bjarne Riis og i øvrigt retfærdigvis også må tilskrives *tyske* hjælperyttere, så bliver det *danskeren* Bjarne, som alle hæfter sig ved. Han bliver til et symbol for det danske fæl-

lesskab, og den næsten hysteriske hyldest af ham gør deltagerne bevidste om at høre til i det fællesskab. Fornuft og retfærdighed bliver ligegyldige for den dansker, der spenderer et betydeligt beløb på at rejse til Paris for at stå i en sidegade til Champs Elysées med maling i ansigtet, Dannebrog i den ene hånd og en Carlsberg i den anden, mens han synger: Der er et yndigt land.

Nu hører national stolthed over sportspræstationer naturligvis til i den mere harmløse ende af skalaen. Men i dette århundrede har Europa dog oplevet en hel del eksempler på hujende menneskemasser, der ser stort på fornuften og i stedet hylder deres nationale egenarts overlegenhed. Eksemplerne har haft - og har - uhyggelige konsekvenser i så tilpas mange tilfælde, at man må undre sig over, at selv den harmløse sportsudgave af nationalisme ikke bliver mødt med den mindste skepsis. Er det da på baggrund af Europas nyere historie muligt, at nationalisme kan være harmløs eller måske endda god?

Frihed, lighed og broderskab

At nationalisme skulle kunne spille en betydningsfuld - endsige en positiv rolle - i det 20. århundrede er i hvert fald ikke foreneligt med idegrundlaget i liberalisme og socialisme - de to ideologier, der mere end nogen andre værdisystemer har præget det europæiske åndsliv siden oplysningstiden. De to ideologier giver hver sin fortolkning af Den franske Revolutions parole om frihed, lighed og broderskab. Men hverken liberalisme eller socialisme har høje tanker om et *nationalt* broderskab, og begge ideologier har profeteret nationalismens forsvinden i takt med det moderne samfunds gennembrud.

Både liberalismen og socialismen har som målsætning at fremme frihed og lighed. For liberalisten er det individets frihed *fra* statslig kontrol og individernes lighed for loven og delvist lige muligheder, der er i centrum. Socialistens fokus er derimod menneskenes frihed *til* på lige vilkår at realisere deres muligheder for et godt liv. De lige vilkår indebærer for socialisten lige muligheder på *alle* områder, også økonomiske, og staten må derfor indtage en central rolle for at sikre en ligelig fordeling af alle samfundets goder - f.eks. gennem samfundseje af produkti-

onsmidlerne. For liberalisten er nøgleordet altså frihed, for socialisten lighed. Og selvom liberalismens frihedstanke i første omgang også fik *nationalliberale* konsekvenser i form af krav om national selvbestemmelse, så levner grundtankerne i såvel liberalisme som socialisme meget lidt plads til traditionelle fællesskaber som f.eks. de nationale.

Liberalisme og nationalisme

Selvom det ville være forkert at anklage liberalisten for at se helt bort fra fællesskabet i et samfund, så er hans påstand dog, at dette fællesskab udelukkende kan være politisk - og ikke værdimæssigt eller kulturelt, sådan som det nationale fællesskab er udtryk for. Det politiske fællesskab kan udelukkende bringes til at fungere gennem en udstrakt respekt for det enkelte menneskes frihed til at leve, handle og tænke som det har lyst, så længe det ikke samtidig går ud over andre menneskers tilsvarende frihed. Et menneskes nationalitet har derfor ikke nogen betydning i den liberale tankegang. De første liberalister havde oplevet de frygtelige konsekvenser af religionskrigene i Europa, og de kom til den konklusion, at menneskepåført død og ulykke kun kan undgås, hvis mennesket sættes helt fri fra fællesskabers tvang og krav om at indordne sig under traditionelle normer som stand, religion eller national identitet. Staten skulle udelukkende opretholde helt formelle regler for politiske beslutningsprocesser og økonomiske transaktioner og beskytte individernes rettigheder, herunder den private ejendomsret. Dette århundredes tragiske resultat af det fuldstændig modsatte fascistiske krav om total indordning under *Volk, Reich und Führer* har bestemt ikke gjort det liberalistiske argument dårligere.

Nutidens liberalister fastholder kun i få (omend fremtrædende, som f.eks. Venstres næstformand, Anders Fogh Rasmussen) tilfælde, at staten skal være en "minimal-stat", der alene opretholder det allernødvendigste beredskab mod overgreb på friheds- og ejendomsrettighederne. Langt mere almindeligt er det, at nutidige liberalister accepterer en vis reduktion i friheden gennem f.eks. øgede skatter for på den måde at give individerne lige muligheder for at få f.eks. uddannelse og lægehjælp.

Den liberale vægt på individuel frihed i et frit økonomisk marked og en politisk minimal retsstat med fri adgang til oplysning, kommunikation og uddannelse skabte grundlaget for en særlig liberal forventning til nationalismens skæbne i det 20. århundrede. Den liberale forventning var (og er), at det moderne samfunds masseuddannelser og massemedier og ikke mindst de stadig mere integrerede politiske og økonomiske systemer gradvist ville mindske betydningen af etniske og nationale forskelle og derfor også betydningen af national identitet og nationalisme.

Socialisme og nationalisme

Den anden og lidt senere udløber af oplysningstiden og Den franske Revolution er socialismen. Socialismen bygger på Karl Marx' centrale teori om, at økonomiske forhold - og især ejendomsretten til produktionsmidlerne - er afgørende både for menneskenes reelle frihed på et givet tidspunkt og for historiens generelle udvikling. Med en ulige fordeling af produktionsmidlerne vil nogle mennesker altid kunne udbytte andre, og kun gennem fælles- eller samfundseje af produktionsmidlerne kan mennesker gives reelt lige vilkår og dermed reel frihed til at gøre, som de har lyst.

Som de første liberalister havde religionskrigene i frisk erindring, reagerede de første socialister på den tidlige industrialiserings uhyrligheder. De kummerlige forhold for fabriksarbejderne i forrige århundrede satte resultatet af liberalisternes frie markedskræfter og politiske retsstat i relief. Kun ved at gøre sig til herre over markedskræfterne og den borgerlige stat - dvs. gennem en revolution - kunne arbejderklassen frigøre sig selv og dermed samfundet for enhver form for udbytning.

Nutidens socialister gør sig sjældent til fortalere for en revolution, men endemålet er uændret at ophæve udbytning gennem solidaritet. Selvom fællesskab og solidaritet således bestemt ikke er fremmede for socialisten, så er der dog tale om en økonomisk og politisk solidaritet inden for ens klasse - og altså ikke en værdimæssig, kulturel solidaritet, som f.eks. inden for et nationalt fællesskab.

Ophævelsen af udbytning er imidlertid for socialisten ikke alene en politisk nødvendighed for at frigøre arbejderklassen. Den er

også en historisk nødvendighed, fordi der til enhver produktionsform knytter sig sine klasse modsætninger og til hver klasse modsætning sin historiske udvikling. Den socialistiske forventning til nationalismens skæbne i det 20. århundrede var (og er) derfor kun en anelse forskellig fra den liberale. For socialisten hører nationale og etniske modsætninger til i før-moderne samfund, og de vil uundgåeligt forsvinde til fordel for økonomiske klasse modsætninger (som så selv vil forsvinde, når udbytningen er endeligt bekæmpet).

Fornuften og det frie valg

Liberalismen og socialismen har hver deres udgave af frihed og lighed som samfundsideal. Og de bliver i almindelighed opfattet som hinandens modsætninger. Men selvom de to ideologier har forskellige politiske målsætninger, så står de begge i gæld til oplysningstidens fornuftstankegang. Forudsætningen for, at man kan tænke sig et andet samfund end det eksisterende, er jo, at man overhovedet kan drage fornuftige slutninger ud fra nogle givne antagelser.

Liberalismens og socialismens givne antagelser er, at alle mennesker har lige krav på frihed og lighed. Både liberalisme og socialisme indeholder derfor en universel humanisme, som fastholder, at alle mennesker er lige meget værd, og at det kun er et spørgsmål om tid og vilje, før mennesket kan sættes fri fra alle tidligere tilhørsforhold til stand, slægt, religion og nation, så man i stedet kan respektere alles ret til frihed og velstand på tværs af landegrænser og forståelsesbarrierer.

Ligheden med alle andre mennesker; det, at ingen og intet har mere ret end andet; og frihed til at gøre, som man har lyst - det lyder jo altsammen godt i de fleste moderne menneskers ører, og udsagnene bliver ofte brugt af moderne filosoffer, forskere og politikere. Men netop fordi liberalisten og socialisten vil bruge fornuften alene til at skabe det ideelle samfund, og især fordi det fornuftsudtænkte ideal skal gælde for alle mennesker, så er og bliver liberalismen og socialismen frugtesløse, både når det drejer sig om at forklare den fortsatte eksistens af nationalisme og kulturelle identiteter i det hele taget, og når det drejer sig om at angive veje til det gode samfund.

Når f.eks. moderne samfundsforskere skal forklare, hvorfor nationalisme vedbliver at være en betydningsfuld bevægelse i dagens Europa, så sker det hyppigt, at de beder os se bort fra nationalistiske ledes demagogi og retorik om nationens urgamle værdier og rettigheder. Det, der betyder noget, er ifølge oplysningstidens moderne arvtagere, om de enkelte medlemmer af nationen helt konkret får en økonomisk - eller til nød en politisk - gevinst ud af at deltage i f.eks. en national vækkelse eller måske endda en krig med nabonationen. Nationale bevægelser er ifølge denne tankegang - som alle andre politiske grupper - sammensat af rationelle individer, der blot er ude på at få så stor en del af samfundskagen som muligt eller at få politisk magt til at bestemme fordelingen af den. Det er også denne opfattelse af nationalisme, der får os til at se de fleste nationale konflikter og krige som udtryk for, at een nation ønsker magt for at kunne undertrykke en anden nation.

På samme måde trækker moderne filosoffer og politikere på individernes fornuft, når de skal angive vejen til idealsamfundet. Udgangspunktet er, at uenighed eller modvilje mod idealet skyldes manglende information, og at det kan lade sig gøre med rationelle argumenter at overbevise modstanderne. Og når det er sket, står det individerne frit for at benytte sig af deres frie valg til at træffe den indiskutabelt rationelle beslutning både for dem selv og for samfundet.

Identitet og fællesskab

Alligevel er det svært at slå sig til tåls med den idealistiske forestilling. Trods alt behøver man jo blot at tage udgangspunkt i sig selv for at vide, at menneskene ofte ikke handler rationelt ud fra en nøgtern vurdering af costs og benefits, som det hedder på nudansk. Heller ikke når de handler i fællesskab. Og slet ikke når de skal fastsætte målsætningen for fællesskabet.

Nok er fornuften et lykkeligt redskab såvel for vores fysiske liv og velfærd som for mere filosofiske debatter. Men præmissen om, at vi alle som selvstændige, fornuftige individer i bund og grund er ens, er ikke holdbar, for fornuften og det frie valg eksisterer ikke i et tomrum. Mennesket har nok en fornuft, men det

har først og fremmest en identitet. Og identiteten står ikke på hylden med frit valg. Mennesket *vælger* ikke sin identitet (selv om reklamerne ofte forsøger at bilde os det ind). Mennesket *opdager* sin identitet, efterhånden som livet skrider frem.

For liberalisten er et menneskes identitet underordnet, men under alle omstændigheder knyttet til individet alene. For socialisten er identiteten bestemt alene ud fra økonomiske forhold. Men i virkelighedens verden er et menneskes identitet ikke kun knyttet til mennesket selv eller til dets ejendom. Menneskets identitet er knyttet til dets historie og til de fællesskaber, det er en del af.

Identiteten findes naturligvis ikke fiks og færdig, klar til at blive opdaget i sin hele og lysende klarhed. Men den findes. Og den opdages. Det sker i små bidder ad gangen, især når den daglige kontinuitet brydes som på udlandsrejsen, eller når man mister en af sine kære. Så opdager man, at man ikke kun er sig selv og sin fornuft, men derimod en del af en historie og et fællesskab - uanset om det måtte være nationalt, slægtsmæssigt eller noget helt tredje.

Den gode nationalisme?

Når nationalismen derfor eksisterer i bedste velgående også i dag, så hænger det sammen med, at mennesket ikke er en tom skal, der kan fyldes med den liberalistiske eller den socialistiske idealborger efter for godt befindende. Mennesket har en identitet, der ganske vist er i konstant udvikling, men som hele tiden er knyttet til *både* individ, fællesskab og historie. Identiteten påvirkes ofte kun i mindre grad af fornuften, og man kan få den tanke, at det faktisk i højere grad er menneskets identitet end dets fornuft, der styrer dets valg. På den baggrund er det svært at se liberalismens og socialismens stræben efter det gode samfund med fornuften som hoveddrivkraft som andet end velmenende ønsketænkning.

Eller sagt på en anden måde: Når vi tror vi vælger frit, så er det rigtigt, for så vidt som vi *kunne* have valgt anderledes. Men vores valg er alligevel begrænset af vores udgangspunkt og vores vedvarende søgen efter et endemål, en identitet. Et men-

neskes udgangspunkt og dets søgen efter identitet kan næppe erstattes eller ophæves af fornuften, og det fører ikke til “det gode samfund” at prøve på det.

Tværtimod er grundstenen i ethvert godt samfund en dobbelt respekt for *både* individernes personlige identitet og deres fælles identitet. Det er den fælles identitet, der gør samfundet til et samfund og sikrer solidaritet ud over hvad fornuften måtte forlange af medborgerne. Derfor er nationalismen heller ikke kun en destruktiv kraft. For den tager udgangspunkt i menneskets evne til at værdsætte og værne om fælles identitet og historie. Nationalisme forstået som fælles positiv bekræftelse af en national identitet er derfor bedre end sit rygte, for den er grundlæggende af positiv beskaffenhed.

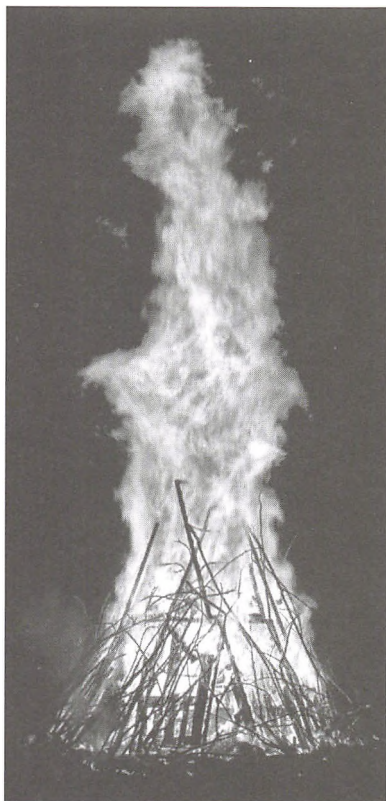
Med et pænere ord kan den gode nationalisme måske kaldes *folkelighed*. Folkeligheden var Grundtvigs kongstanke, og han var klar over, at folkeligheden hører sammen med menneskets identitet, og at mennesket bliver fremmedgjort, hvis det ikke accepterer det vilkår:

*Folk! hvad er vel folk i grunden?
 hvad betyder “folkeligt”?
 er det næsen eller munden,
 hvorpå man opdager sligt?
 findes, skjult for hvermands øje,
 folket kun i kæmpehøje
 eller bag hver busk og plov
 i hver kødklump før og grov?*

*Til et folk de alle høre,
 som sig regne selv dertil,
 har for modersmålet øre,
 har for fædrelandet ild;
 resten selv som dragedukker
 sig fra folket udelukker,
 lyse selv sig ud af æt,
 nægte selv sig indfødsret.*

Mennesket hører til i et fællesskab, historisk og geografisk, kulturelt og åndeligt, det er sikkert.

Men hvad Grundtvig ville have sagt til Bjarne Riis som *det* nationale symbol, det ved jeg sandelig ikke.

*Sommermødet
1996*

Mødet med Askov

Af Anders Andersen

I 1930 havde jeg ophold på Askov Højskole. Et ophold som jeg senere i min tilværelse fik megen nytte af. Jeg havde gået i skole i Voldby - en almindelig landsbyskole med 7 klasser, men med dygtige lærerkræfter. Der var tale om at gå på realskole. Det ville min far ikke have. Han var bange for, at jeg så ikke blev landmand. Der var ikke andre sønner til at overtage Benzonslyst. Mit ophold på Askov Højskole står stadig i min erindring, som en meget glædelig periode. Der var mange fremragende lærerkræfter, ingen nævnt ingen glemt, men under forstander Arnfreds ledelse var der alle muligheder for at få udvidet horisonten. Når man så bliver spurgt: Hvad kom opholdet på Askov Højskole til at betyde for dig i din tilværelse, så er jeg ikke i tvivl om, at det gav en ballast, som senere har været til stor nytte for mig. Der er flere faser i et højskoleophold, der er det rent elementære, de almindelige fag, regning, skrivning og historie m.m. Der var debatterne, diskussionerne med lærerne og eleverne imellem, der var kammeratskabet, venskabet og fællesskabet, de mange hyggelige timer i fritiden, hvor man fik indblik i andres syn, holdninger og levevilkår.

Det var jo elever, der kom fra mange forskellige samfundsgrupper. For mig var det af stor betydning. Jeg kom jo fra et landsby- og bondesamfund og at få indblik i andres levevilkår er med til at skabe forståelse og tolerance. Det er meget værdifuldt, hvis man skal være med til at forme vilkårene i samfundet for andre familier. Det var på et tidspunkt, hvor diskussionen gik stærkt om statssocialisme, diktatur eller frihed under ansvar. Diktaturets umenneskelighed har vi set og ser stadig. Statssocialismen er under forandring og afvikling. Frihed under ansvar har altid været mit ståsted, men kræver tolerance og hensynta-

gen til andre medmennesker. Vi unge kunne vel ikke overskue alle konsekvenserne, men vi havde vore holdninger. En af eleverne var en tysksindet sønderjyde, der var meget nazistisk og meget aggressiv. Vi var nogle elever, der havde voldsomme diskussioner med ham, men han var ikke i tvivl om, at Tyskland kom igen. Hans holdning kom til at koste ham nogle års fængsel efter krigen.

Elevaftenerne hos forstander Th. Arnfred i deres private hjem, så vi hen til med stor glæde. Jeg vil betegne det som kulturelle aftener med sang, musik og oplæsning. Arnfred var en stor personlighed. Han og hans kone gik ind for en fuldstændig fri opdragelse af deres børn. Det syntes vi nok var lidt mærkeligt, men var et udtryk for deres frie livssyn. Jeg tror det var på Arnfreds 80 års fødselsdag han af en journalist blev spurgt om hvor han havde mødt den største kulturelle påvirkning, og han svarede, at det havde han i nogle små vestjydske bondehjem. Det var velgørende at høre. Kultur er ikke noget, der produceres på samleband som knappenåle eller ved store statstilskud; men et udtryk for livsmønster og holdninger. Livskvalitet er ikke noget, der købes for penge, men et spørgsmål om menneskelighed overfor andre. De holdninger vi mødte på skolen, gav os en ballast, som var af stor værdi i min senere tilværelse, hvor jeg kom til at samarbejde med mange forskellige personer fra by og land.

De frihedsidealer som Askov Højskole som en grundtvigsk højskole byggede på, var respekten for den enkeltes persons ret under ansvar overfor sin næste. Det er der måske særlig grund til at understrege i dagens Danmark, hvor lovgivning og forordninger binder den danske befolkning, så den snart ikke kan foretage sig noget uden at ansøge offentlige myndigheder om tilladelse. Det er langt fra den grundtvigske tanke om en menneskeværdig tilværelse.

Det var en dygtig lærerstab, der var på skolen. Vi elever kom med mange forskellige forudsætninger, men blev delt op i hold, så vi kunne få den undervisning, der passede bedst. En del var anden års elever og var for sig selv. Her skal kun nævnes de historiske foredrag, hvor jeg husker vi som gæstetalere havde H.

P. Hanssen Nørremølle, der på en levende måde fortalte om Sønderjyllands historie. Han kunne tale i timevis og vi fik indblik i grænselandets mange problemer. Der var også mulighed for at vælge frie fag. Jeg valgte engelsk og økonomi. To fag jeg fik meget brug for i mit senere virke. Jeg må indrømme at det engelske fik jeg ikke gjort så meget ved, men nationaløkonomien havde min store interesse, og jeg studerede med stor energi de nationaløkonomiske teorier som den daværende meget anerkendte nationaløkonom, professor Birck stod for. Min slutopgave var "Guldets betydning i verdensøkonomien". Det var ikke ret længe før USA forlod guldmøntfoden i 1933. Da jeg senere i min tilværelse kom til at beskæftige mig med mange økonomiske problemer og samarbejdede med mange økonomer, var det naturligvis en stor fordel for mig, at jeg på Askov Højskole havde studeret økonomiske teorier og sammenhænge. Jeg stod altså ikke fremmed overfor en diskussion med de mange økonomer jeg havde som medarbejdere i de forskellige økonomiske ministerier jeg blev minister for. Beslutningen på disse områder og resultaterne er ikke alene afgørende på baggrund af de teoretiske sammenhænge, men også af den reaktion befolkningen har. Derfor er det vigtigt, at man kan vurdere de psykologiske virkninger af den måde befolkningen reagerer på overfor forskellige økonomiske tiltag. Det kan være afgørende for virkningerne. Som et eksempel kan nævnes, at da regeringen i 1986 gennemførte det vi kaldte kartoffelkuren, var der for staten ikke mange penge i de forskellige foranstaltninger, men det ændrede hele befolkningens forbrugsmønster. Altså en stærk psykologisk virkning.

Som det fremgår af det mit ophold på Askov Højskole kom til at betyde for mig i min senere tilværelse, forstår man måske bedre hvorfor jeg med stor glæde tænker tilbage på den tid. Vi mange unge, ca. 250 elever, heraf knap 100 piger følte, der var et historisk vingesus over Askov Højskole, hvad der jo også var placeret nær den dansk-tyske grænse indtil 1920 og derefter en støtte for danskheden i Nordslesvig.

Når identitet bliver en spændetrøje

Af Pernille Ballebye

“Højskolernes højborg” og “Åndernes hus” er et par af de betegnelser, man stadig kan høre omtalt synonymt med Askov Højskole. Det minder om skolens centrale og betydelige placering ikke alene inden for den grundtvigianske højskoleverden, men også som nationalkulturelt orienteringspunkt. Talrige er de åndrige og kunstneriske begavelser, der i løbet af årtier har været tilknyttet den gradvist ekspanderende skole enten som elever, lærere eller inspiratorer. Askov Højskole har alene med sin geografiske placering på grænsen til Sønderjylland oplevet og været engageret i Danmarkshistorie fra første parket, hvilket har haft afgørende betydning for dens stadige selvforståelse som en danskhedens manifestation.

Mange andre aspekter af en mangfoldig og endnu vedkommende historie kan fremdrages. Formålet i denne sammenhæng er dog ikke at genfortælle historierne om en storhedstid, som vi helst husker dem. Den type fortælling har det nemlig med at ignorere, at hvad der gerne forstås som en tilstræbt objektiv rekonstruktion af en fortid, oftest bidrager til skabelsen af en selvforherligende mytologi. I en tid med anstrengt økonomi og svingende elevtal er det ikke mindst vigtigt at undgå et nostalgisk, bagudvendt blik på hvad, der engang var. Modsat er en kritisk historisk bevidsthed afgørende for at forstå, hvilken retning det fremtidige må tage. Man kan sige, det faktisk er blevet tvingende nødvendigt at tage den selvforståelse, der er gemt i et begreb om et steds mytologi, op til kritisk nyvurdering. Kun derved kan en identitet fravristes den spændetrøje af tradition og vanetænkning, der blokerer for originalitetens og kreativitetens frie tilstrømning.

IDENTITETSKONSTRUKTIONER

Kan en størrelse som identitet i det hele taget bestemmes?

Forstander Morten Kvist tegnede januar 1996 en ønskelig profil af Askov Højskole efter år 2000. I skrivelsen fokuserer han på

vigtigheden af fortsat at tilføre eleverne almindelig gennem undervisning på højst mulige niveau i modersmålet og dets sange, historie og religion, idræt og håndværk - alt i alt en ligevægtning af det åndelige og håndgribelige.

Hermed formulerer han tydeligt et ønske om skolens fortsatte solidaritet med sit oprindelige grundlag, hvilket andetsteds udvides med et krav om, at traditionen må påtage sig modernitetens udfordringer. Dette samspil udgør fundamentet for en skole, der vil stimulere sine elever til at beskæftige sig med den personlige side af et givent stof, som kunne være at stille det elementære spørgsmål: "Hvem er jeg?"

Her bliver det klart, at målet for såvel skole som for dens brugere er en konsolidering i en stabil identitetskonstruktion, hvorudfra verden skal fortolkes.

Det er netop dette begreb om selvforståelsens uforanderlighed, jeg i det følgende vil polimisere imod.

DEN NATIONALROMANSKE ARV

Spørgsmålet "hvem er jeg?" betegner en (sund) krisetilstand i den forstand, at spørgsmålet oftest stilles det øjeblik, hvor et subjekt tvivler på overhovedet at være noget eller har mistet sit naturlige tilhørsforhold til et veldefineret fællesskab. Anderledes formuleret drejer det sig om det frie og suveræne individs problemer med selvforståelsen og besvær med at opsøge en ikke på forhånd givet mening med livet.

Groft og hurtigt sagt kan denne problematik siges at have været tiltagende siden den europæiske renæssance, hvor en egentlig samfundssækularisering gradvist tiltager.

Med sækularisering menes en selvstændiggørelse af især videnskab, kunst og stat, så disse instanser ikke længere skal begrundes religiøst, men får lov at levere andre verdensforståelser end de kirkelige. Historisk kulminerer frisættelsen med 1700-tallets oplysningsfilosofi, der bl.a. har det hovedformål at skabe betingelser for det enkelte menneskes lykke og personlige selvudvikling. Målet er fremskridt og midlet dertil er oplysning, hvorigennem mennesket kan styrke sin naturlige evne til at tænke selv og dermed frigøre sig fra de fordomme, som udbredes af de

traditionelle autoriteter som kirke og adel. Siden 1789 har franskmændene i princippet været lige for loven, mens danskerne som bekendt skulle vente på grundlovssikrede borgerrettigheder til 1849.

Dermed ikke være sagt, at de franske oplysningstanker om det frie og suveræne individs tidsalder for alvor forplantede sig i vore besindige bevidstheder. I stedet fængede den tysk-inspirede nationalromantik i langt højere grad.

I 1800-tallets nationalromantiske demokrati defineres *danskheden* for første gang som identitetsramme for landets indbyggere. Den nationale tanke vokser frem af borgerskabet, som gør oprør mod den aristokratiske, europæisk orienterede, politiske klasse. Da det danske borgerskab er for svagt udviklet til at klare projektet alene, knyttes bondestanden og senere den grundtvigianske bevægelse til kampen for udviklingen af en national forståelse. Det historiske tab af Sønderjylland og Slesvig-Holsten bliver afgørende for staten Danmarks nationale vækkelse. Mange unges paratviden om slaget ved Dybbøl i 1864 vil - som for mit eget vedkommende - være begrænset til et par sangstrofer om stakkels Madderok, der faldt i kampen mod tysken.

Vi glimrer måske ikke med en egentlig nationalhistorisk bevidsthed og viden, men ubevidst er følgerne af Danmarks tab af de sydlige landsdele dybt indlejret i os alle.

Hvad udad tabes, skal som bekendt indad vindes, hvilket netop er hvad, der sker i det amputerede kongerige efter 1864. Fra da af raser den etniske fællesskabsfølelse mellem et folk, der pryd sig af at kunne sætte lighedstegn mellem sig selv, sprog, nation, stat, kultur og religion.

I det hele taget føder 1800-tallet de karakteristika, vi ofte fremhæver som særegent danske: andelsbevægelse, højskolebevægelse, folkeskole, sangskat etc. Inden for kunsten skabes de værker, vi stadigt refererer til som essensen af dansk guldalder med billedhuggeren Thorvaldsen, maleren Eckersberg og digteren Oehlenschläger som de fremmeste repræsentanter.

DET FÆDRENE OPHAV

Patriarken Grundtvig var i høj grad involveret i den nationale vækkelse. Hans maniske produktivitet er velkendt, ikke bare

som inspirator bag højskolebevægelsen, men også som prædikant, myteforsker, social og politisk personlighed virkede han indtil 1872. Hans bidrag til den danske salmebog og højskolesangbog er fortsat imponerende, samtidig med at han formår at skabe nogle af romantikkens smukkeste lyriske digte.

Tag en sang som hans "Moders navn er himmelsk lyd", hvor strofe fire lyder:

*"Modersmål er vort hjertesprog,
kun løs er al fremmed tale,
det alene i mund og bog
kan vække et folk af dvale."*

Her formulerer Grundtvig sit begreb om det levende ord, der besidder den folkelige vækkelses kraft som modvægt til de højere læreanstalters elitære lærdom. Lidt provokerende sagt, gør han det at være dansk identisk med en guddommelig bestemmelse. Vi bryder os ikke om at vide af, at denne nationale koryfæ af en digterpræst kan anklages for at bedrive lyrisk racehygiejne, hvilket naturligvis også er en polemisk formulering, men faktum er dog, at strofen er et eksempel på en national selvforståelse, der bevidst spiller op mod de fremmedes anderledeshed. Denne holdning er ét af utallige eksempler på en arrogant holdning à la de europæiske imperialisters overbevisning om den vestlige races overlegenhed.

Indtil 1864 var Danmark rent faktisk et multietnisk samfund. Kongeriget rummede indtil 1814 Norge, det nuværende DK, plus hertugdømmerne helt ned til Elben. Landet var en middelstor europæisk stat med tætte forbindelser til det øvrige fastland. Der blev ikke alene talt dansk, men også norsk, tysk, færøsk, islandsk, frisisk . . . Egentlig nationalfølelse forstået som loyalitet overfor og samhørighed med et land, dets folk og sprog har der næppe været tale om. *Danskhed* som identitetsbegreb er som sagt en konstruktion af senere dato, der først tager egentlig form efter det sviende nederlag.

Med fuldt overlæg benytter jeg i det ovenstående netop ordet *konstruktion*. Med henvisning til den tidligere citerede strofe, så

er mange af de nationalromantiske påvirkninger - glimrende formidlet af især Grundtvig - stadig mærkbare helt op i vore dage. De færreste tror måske nok, at et dansk statsborgerskab er en direkte guddommelig bestemmelse.

Alligevel glemmer vi ofte, at den nationalstat, vi lever i, ikke kan føres i lige linie tilbage til Odin og Tor, vikingerne, og hvad vi ellers betragter som en værdig del af vor mytologi. Tværtimod opstod en egentlig dansk identitet lidt flabet sagt som et indre værn mod en stormagts (Tysklands) ydmygelser. M.a.o. giver det i det hele taget ikke mening at legitimere statsdannelser og dertil forbundne identitetsfølelser som ukrænkelige naturlove. Faktum er jo, at et land som vores er opstået på baggrund af en lang række historiske transformationer, og at det danske folk ikke er en raceren del af den germanske stamme. Mange familier skal ikke tænke ret mange generationer tilbage, før de rummede en fransk soldat, en polsk landarbejder el. lign. Dermed være sagt, at vi altid har modtaget værdifulde påvirkninger fra udlandet og i allerhøjeste grad stadig gør det.

KRITISK MOBILISERING

Grunden til, at det kan være frugtbart at blive lidt mere bevidst om den danske identitets oprindelse, er, at vi også her til lands oplever, hvordan der bliver begået vold mod andre i den hellige nationalismes navn. Vi falder stadig i høj grad tilbage på den nationalromantiske forestilling om homogenitet og dyrkelsen af det rene danske og den enorme folkelige mobilitet og energi. 1800-tallet betragtet som en dansk guldalder er ofte et udtryk for sentimentalitet og en rørstrømsk dyrkelse af forgangen skønhed og storhed. Vi kan ikke forpuppe os med idealforestillinger om en tid som et barn med hjemve, der i sin rådvildhed kun husker hjemmets tryghed og varme. Tiden er ikke - og bør vel aldrig være - til en flugt fra virkeligheden ind i en selvforherligende mytologi.

Hvordan placerer Askov Højskole sig i en sådan debat?

For det første vil jeg retfærdigvis minde om, at der nu gøres en række tiltag for at indstille det traditionsrige sted på en barsk realitet. Barsk realitet fordi der virkelig skal kæmpes for fortsat

at være et kulturelt og åndeligt brændpunkt som garant for en stabil elevsøgning. Netop derfor bliver spørgsmålet om identitet så vedkommende. En skole som denne må turde at forholde sig kritisk til sit eget grundlag, sin oprindelse og den nationale vækkelse, den selvsagt er affødt af. Den skal ikke begå rituelt fadermord på de mange tilbagelagte årtier, men turde løsrive sig fra hjemmets hygge.

Jeg vil foreslå, at de involverede med hjælp fra forfatteren, Jens Chr. Grøndahl, begynder at flirte lidt mere med følgende perspektiv:

“Jeg vil ikke identificeres med, hvad jeg kommer fra. Jeg vil hellere identificeres med, hvor jeg er på vej hen. Jeg vil ikke reduceres til mine rødder i et fællesskab, jeg ikke selv har valgt, eftersom det er medfødt. Min værdighed knytter sig til mine muligheder for at udvikle mig suverænt og uforudsigeligt i forhold til mine forudsætninger. Min personligheds inderste kammer er tomt ligesom det inderste rum i jødernes tempel. Hvorfor? Fordi jeg kun kan komme til mig selv i et fortsat, uafsluttet mellemværende med det ukendte”.

Foredragssalen.

Knud Hansen

Af Niels Henning Borup

I sin bog "Udfordringer til Højskolen. Danske folkehøjskoler 1844 til 1994" - og altså udgivet i anledning af Folkehøjskolens 150 års jubilæum - citerer Gunhild Nissen nogle linier af Vilhelm Grønbech: "En gammel verdensorden forsvinder ikke af sindene, fordi sjælens indhold har sprængt den. Udformningen af det ny må foregå under en kamp med det gamle, en kamp som atter og atter for en stund går over i kompromis eller endog i opgivelse. Denne kamp er ikke blot udvortes, begrundet i at slægten er sammensat af fremstræbere og bagstræbere sådan at den gamle tid lever videre i et stort antal individer, men også indvortes, idet de gamle i sjælen - også hos de hidsigste revolutionsmænd - stadig stræber efter at bøje det ny indhold ind under deres herredømme".

Citatet står som afslutning på det kapitel, der behandler højskolerne i 1950'erne - "nyt land og gammelt". Det var i de år, Hal Kochs Krogerup blev til, det var i de år kredsen omkring Heretica blomstrede med nær tilknytning til Kaj Thaning og Asperupkredsen, som bl.a. førte til oprettelsen af Båring Højskole. Også for højskolerne var efterkrigstiden opbrudstid - set i bakspejlet ledte den frem til og kulminerede med det næsten magiske årstal 1968.

Også Askov Højskole var i opbrud: den legendariske for ikke at sige næsten mytologiske skikkelse, J. Th. Arnfred, der havde været forstander siden 1928, ønskede at gå af, og ønsket indledte en debat indenfor hele den danske højskoleverden om, hvem der skulle være hans efterfølger på den skole, der stadig betragtedes som højskolernes flagskib. Efter fire års diskussion og dialog og efter indførelse af nye statutter for Askov Højskole opnåedes langt om længe enighed om at bede Knud Hansen, seminarielærer i Jelling, påtage sig hvervet. Han tiltrådte som forstander i 1953 og bestred sin post frem til 1968, da han blev 70. Ved sin efterfølgers afgang få år efter, var han konstitueret som forstander i 1970-71. Og så levede han resten af sit liv på

Vangevej 13 i Askov, og dér døde han i foråret, marts 1996, næsten 98 år gammel.

Hvem var Knud Hansen? En hel generations højskoleelevator har siden hans afgang som forstander, kunnet se ham indtage sin daglige faste plads i spisesalen, ledsaget af sin kone, Ellen Grønlund. En fin, hvidhåret, efterhånden gammel mand, hvis højde og drøjde skrumpede ind med årenes tiltagen. Iført sort alpehue, store luffer, frakke og sin lange stav til at støtte sig ved. En "oldtusse" - en "museumsgenstand"? Han snakkede ikke under måltidet, og var hans egne gamle elever til stede og glade gik hen for at hilse på ham og sige tak for gamle dage, blev de mødt med énstavelsesord - eller måske med det lidt længere: "Nå, hvem fanden er du så!" Vist blev Knud Hansen gammel - men blev han ældet?

Gamle elever husker hans foredrag, hans timer, hans taler, når et kursus åbnede eller lukkede. Og for mange blev han simpelthen en afgørende oplevelse i deres liv. Afgørende - fordi han var så befriende. Han talte aldrig "ex cathedra", aldrig autoritært, men altid med autoritet, fordi han satte sig ind i tingene og aldrig vurderede ud fra et én gang for alle fastlagt, dogmatisk formulert syn. Han var ikke ideolog, ikke partigænger. Han havde et vidsyn, der ikke er almindeligt. Det betyder ikke, at han ikke var kritisk, men han udøvede sin kritik ud fra noget, som var forbundet med hele hans person og væsen: han forstod at være *opmærksom*, og han forstod at vise *agtelse*. Han kunne afvise en både Søren Kierkegaard og en Karl Marx - men han var aldrig i tvivl om deres betydning, om det, han syntes de havde ret i. Og det var fordi han forstod at være opmærksom og udvise agtelse. Dér, hvor han slog bremserne i, var, når noget blev dogmatik og saliggørende - når der gik religion i noget. Sine foredrag og artikler om Kierkegaard og Marx samlede han i bogen med den sigende titel: "Revolutionær Samvittighed" - den udkom i 1965, i de turbulente 60'ere, og var en af de af hans bøger, der fik afgørende betydning for hans tilhørere og læsere. Han havde en evne til at udrede og klargøre vanskelige tankegange i et bredt, fortællende sprog uden at tilsløre det kontroversielle i en bestemt tankegang; med andre ord: han var en god og redelig læ-

ser og tolker, en troværdig formidler. Nyt land og gammelt: det "gamle" han medbragte ved sin ankomst til Askov, var spændstigt og bøjeligt og levende, og derfor kunne det også absorbere det "nye", når der var hold i det. Derfor kunne det gamle agtværdige flagskib i hans tid som forstander vedblivende samle elevflokkene på op til 300 hver vinter. Bygninger blev revet ned eller moderniseret, nyt blev føjet til. Og i den lidenskabelige, mangeårige debat i 60'erne om højskolelærerens stilling i forhold til det forældede patriarkalske ledelsesbegreb, hvor en forstander ejede sin skole og nærmest havde hals- og håndsret over sine lærere havde Knud Hansen en væsentlig andel i, at den samlede højskoleflåde kunne styre ind i smult vande, og foreningen af danske højskoler blive rammen om både forstandere og lærere, skolekreds og bestyrelse og tap'ere. Knud Hansen evnede at styre mellem Scylla og Charybdis.

I anledning af sin 85 årsdag skulle Knud Hansen interviewes i TV. Intervieweren, en yngre teologisk, intellektuel spradebasse kom og møblerede om på arbejdsværelset på Vangevej, til offerets stille fortvivelse, for at skaffe plads til alt det tekniske isenkram, og Thorgaard hersede i to dage med Knud Hansen for at stable en livlig samtale på benene. Det mislykkedes, og den hele udsendelse bestod i, at man så Knud Hansen sidde ved sit skrivebord og læse et langt udsnit op af sin bog "Mefistofeles. Reflektioner over kunst og evangelium", med lup, med langsom enstonig stemmeføring. Knud på nært hold! Den emsige interviewer skulle vanen tro have et sidste personligt nærgående spørgsmål stillet: "Tror du på Gud?" Lang pause. Og så kom svaret: "Hvad skulle jeg ellers tro på?" Igen Knud på nært hold - kort og fyndigt. Og så var interviewerens formentligt uvidende om, at Knud Hansen altid stavede Gud med lille - "gud"! Som taler var han ensformig at høre på - ikke noget med "kropsprog" og livlige gebærder og gestikulationer. Men indholdet fængede og holdt fangen. Humor var ikke en egenskab hos ham - den var en del af hans væsen. Han havde lune. Med sin fysiske fremtræden fyldte han i landskabet, men han var beskeden i al sin fremtræden. Han kunne komme i snak med en tilfældig elev

eller sidemand ved et stilfærdigt, men overrumplende spørgsmål: “Kan du lide at være til?” - hvad der i en uautoriseret formulering, men autentisk nok, kunne lyde sådan: “Ka’ du sgu li’ at leve?” Engang han forlod et muntert samvær, fortæller Helge Skov (i forordet til prædikensamlingen “Og glædelig er hver en dag”), løftede Knud Hansen sine hænder over selskabet med ordene: “Må Herren velsigne dig og forbavse dig!” Gennem ordene lyser hans forbavselse over et evangelium, der tilsiger mennesker, at de er tilgivne. Evangeliet “er på færde” - det “vederfares” os, sagde han med sine helt egne udtryk.

I sin forstandertid knyttede Knud Hansen sin ven K. E. Løgstrup til Askov Højskole, i hvis bestyrelse han fik ham indvalgt, og det var også ham, der hentede Tage Skou-Hansen som lærer til skolen. I dennes højskoleerindringer om den lykkelige, ni år lange periode, står følgende citatværdige afsnit om Knud Hansen:

“Så fyrede Knud Hansen tre lærere på et halvt år. En for dårlig undervisning. En anden for druk og letsindig omgang med piger, forældrene ringede og beklagede sig. En tredje for manglende livsanskuelse. Hvem stod mon nu for tur? Jeg var ikke i tvivl. Men der overvurderede jeg mig selv. Der var jo intet principielt i mine protester. Jeg var en underviser, en ren praktiker, som ikke gjorde sig klog på selve højskolen. Jeg var ikke farlig, tværtimod var jeg i kridthuset, men før det gik op for mig, fik jeg spekuleret over, hvad Knud Hansen dog var for et uransageligt gemyt. Ældgammel som almuen og hypermoderne som den nyeste teologi, der balancerede på kanten af nihilismen. En sagtmodig og upraktisk mand, som snart havde revet hele det gamle Askov ned og bygget det op igen. En flegmatiker med en generøs samvittighed og en mild foragt for formalia. Og så pludselig tre drastiske lærerudsmidninger.

I sine elevforedrag sekulariserede han Karl Marx. Pillede religiøsiteten ud og brugte hans analyser. At fremmedgørelsen kom af forkvaklede samfundsforhold ville han dog ikke vide af. Årsagen lå i vort eget magtbegær.

Han talte om fremskridtets tyranni og fantasien om revolutionær samvittighed og fandt belæg hos Dostojevskij, van Gogh, Søren

Kierkegaard og Det ny Testamente, som i grunden ophævede alle forskelle mellem fromme og ugudelige. Ikke så få ungdomsoprørere blev sat på sporet af ham. Og Knud Hansen forbløffede igen. Han var ligeglad med både traditionen og miljøet viste det sig. Gad ikke spekulere på om det nu var den rette historiske skole han stod for. Højskolen kunne forsvare sig selv. Han for sin del ville kun forsvare de lærere han havde tillid til. Det gjorde han så. Ophævede egenmægtigt reglementet. Stoppede forhåndssorteringen af eleverne efter køn og eksaminer, så alle hold blev blandede. Skar antallet af foredrag ned. Vi fik jazzkoncerter og film. Vi fik sågar TV. Fire udvalgte lærere fik betroet indkøb og opstilling på rette sted. Plads til fornyelse. Moderniteten var sluppet løs” (citatet hentet fra “Den forbandede utopi”, 1995).

Knud Hansen, f. 1898, bondesøn fra et grundtvigsk miljø i Eterup i det politisk radikale Nordvestfyn, gammelsproglig student og teologisk kandidat fra København. Derefter præst, først i Salling, siden i Assens. Efter sine 19 præsteår var han de følgende 9 år lærer på Jelling Seminarium, og så, 1953, Askov, med 15 forstanderår og et arbejdsomt otium.

I studietiden var det ikke så meget de teologiske professorer som Vilhelm Grønbech, der fik betydning og livslang indflydelse på Knud Hansen. Grønbech var sprogforsker og religionshistoriker og som sådan banebrydende på flere områder, internationalt anerkendt. Grønbech var også digter, skrev vers og romaner - i en årrække levede han som organist ved en københavnsk kirke. Særegen for ham var evnen til at leve sig ind i fremmede sprog og kulturer og forstå indefra. Bogtitler som disse siger noget væsentligt om ham: Kampen om mennesket - Lyset fra Akropolis - Livet er et fund - Sprogets musik - Kampen for en ny sjæl. Den første Grønbech-bog undertegnede læste, var “Spillemænd og andre folk. Tanker under prædiken af organisten ved Sebastianskirken udgivet af Vilhelm Grønbech”.

De videnskabelige værker skal ikke remses op her. De nævnte er ikke venstrehåndsarbejder - de giver udtryk for det, som bar Grønbechs videnskabelige arbejde, som ofte blev klandret af

mindre musisk sindede fagkolleger. De mente, Grønbech var uvidenskabelig.

Knud Hansen tog ham til sig, han fandt i Grønbech en ligesindet, én, der forelæste i overensstemmelse med indskriften på talerstolen i festsalen på Københavns Universitet: "I Ånd og Sandhed". Knud Hansens videnskabelighed var af en sådan karat, at den indbragte ham det teologiske fakultets æresdoktorgrad, bl.a. med den motivering, at man i hans forstandertid på Askov Højskole kunne få ting belyst, som fakultetet ikke selv formåede at tage op. I den skriftlige motivering nævnes, at Knud Hansens bog "Den kristne tro" fra 1978, ville blive benyttet som lærebog for de teologistuderende. Bogen var en gennemgribende omarbejdelse af "Den kristelige troslære" fra 1948, som nåede at komme i 6 oplag - han skrev den, fordi seminarieeleverne manglede en fornuftig lærebog i kristendomskundskab. Mig reddede den bog gennem faget dogmatik, som jeg ikke var ven med, og som forfatteren heller ikke var ven med - han afskyede dogmatiske systemer! Den, og den omarbejdede udgave, er ikke populærvidenskab - Knud Hansen er ikke popularisator. Han har den evne, som lærde specialister så ofte mangler: at gøre tingene nærværende og vedkommende i et klart, for enhver tilgængeligt sprog.

På omslaget til Gyldendals Uglebogs-udgivelse af Grønbechs "Kampen for en ny sjæl" er citeret: "Denne bog er ikke alene en ubarmhjertig afsløring af nutidens åndelige fattigdom, den er tillige en forkyndelse af et nyt grundlag for livet" - sagt af Knud Hansen. Og på omslagets bagside: "At have siddet under Grønbechs kateder betyder en inspiration, der går langt ud over det videnskabelige, ja langt ud over, hvad man plejer at forstå ved inspiration. Det betyder selv at være blevet ny, hverken mere eller mindre" - sagt af Torkil Kemp, og det samme kunne med samme ret siges om Knud Hansen.

Knud Hansens første bogudgivelse var et opgør med den i 30'erne grasserende bevægelse - "Oxfordismen eller Evangeliet" (1935). Et nyt opgør fulgte med bogen om "Forkyndelsen i Kaj Munks Forfatterskab" - den kom i 1942 og blev omgående forbudt af den tyske censur, som ikke brød sig om forfatterens

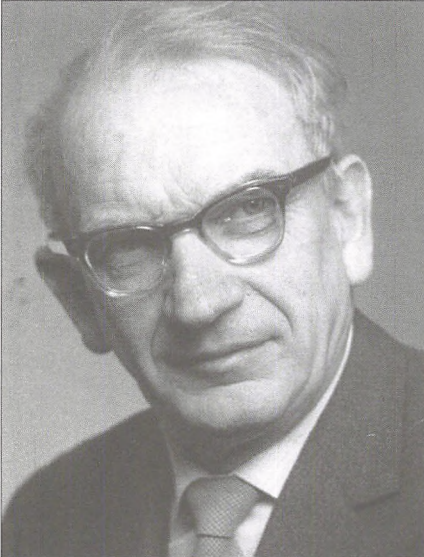
kritik af den hero- og Führer-dyrkende Kaj Munk, og som én, der aldrig var sluppet helt fri af puberteten. Som polemiker adskiller Knud Hansen sig fra andre af slagsen ved altid at have humoren med sig.

Foruden de tidligere nævnte bøger udgav Knud Hansen (1954) et stort værk om Søren Kierkegaard, Tidehvervs-folkenes helgen. Opgøret med Kierkegaard, som foregreb vennen Løgstrups, bragte ham ikke alene på kant med den bevægelse han havde fulgt og gjort med fra dens begyndelse af, den bragte ham ud over kanten, og dér kom han i godt selskab med Løgstrup og andre teologiske hædersmænd, som ikke kunne kapere Tidehvervs dogmatisme. - En livslang læsning af Dostojevskij, som havde været emnet for utallige foredrag og artikler, udmøntede sig i den næsten 500 sider store bog "Dostojevskij", i 1973. Den læser, der for alvor er blevet betaget og besat af den store russer, er Knuds bog en guldgrube for.

Sin bog om den kristne tro fulgte Knud Hansen op og kompletterede med "Forargelsen" - igen foredrag og artikler, samlet om forholdet mellem "senjødedommen og Jesu forkyndelse", som undertitlen lyder (1983). Bogen er en lysende beskrivelse af Jesus som revolutionær - et menneske, der revolterer mod sin samtids religiøse "dogmatistiske" skriftkloge og lærde og op imod dem stiller en forkyndelse, som gør livet radikalt nyt og anderledes for de traditionelt guds-troende - og ikke-troende!

"Forargelsen" udkom til forfatterens 85 årsdag - to år efter udsendte han en bog om van Gogh, en maler, der maler som Dostojevskij skriver, og som stod ham lige så nær som digteren. "Natcafeen" hedder den - "Studier i van Goghs livsanskuelse". Gennem van Goghs mange breve (Knud Hansen lærte sig hollandsk for at kunne læse dem) og gennem analyse af en række malerier lykkedes det ham at se maleren i et perspektiv, som normalt ikke interesserer kunstkritikere og -historikere. Van Gogh maler evangeliet, og ud fra breve og billeder får Knud Hansen uddybet nogle af sine hovedord fra Dostojevskij-bogen - ord som "medfølelse", "agtelse". - Nye Knud Hansen-læsere anbefales at begynde her! Som 88 årig udsendte den gamle kæmpe endnu en bog: "Mefistofeles. Refleksioner over kunst og

evangelium". I det indledende kapitel, som har givet bogen navn, går Knud Hansen ud fra et bestemt sted i Goethes skuespil Faust, og genspejler - reflekterer - derudfra, uden at sprænge billedet, sin angst og bekymring for at teknologi skal ende som teknokrati. Bogen slutter med to hidtil utrykte artikler om den europæiske civilisations ødelæggelse af Mexicos og Perus langt ældre og rigere kulturer - det er, ikke mindst i Knud Hansens lavmælte sprog, rystende læsning.

Knud Hansen 1961

Artiklerne er skrevet mellem 1979-1983 af en mere end 80 årig mand, men er umiskendeligt skrevet af den samme, som begyndte sin skribentvirksomhed et halvt århundrede før: med samme engagement og samling om noget helt bestemt og ganske enkelt - om det helt basale i den tilværelse, som den evige livsledsager, magtbegæret, altid truer med at sætte over styr.

En fortegnelse over Knud Hansens skriftlige bidrag:

egne bøger, bidrag til debat- og festskrifter, til tidsskrifter, højskoleårsskrifter, kirkeblade, kronikker og anmeldelser, løber op i godt og vel tusind numre. Emnerne er mangfoldige: højskole, kirke, kristendom, teologi, politik, landbrug, økonomi, teknologi, kunst, pædagogik, prædiker, litteratur. På initiativ af det lille forlag Mimer sidder nogle mennesker og øver sig i begrænsningens kunst: at ud af alt det meget Knud Hansen lagde navn til nå frem til et repræsentativt, fyldigt to-bindsudvalg.

Knud Hansen til ære, os andre, gamle lærere og elever, såvel som nye til glæde og inspiration - få mod på at leve og være til

Noen personlige betraktninger om Askov

Af Johannes Anker

Charles Dickens "A tale of two cities": "It was the best of times, it was the worst of times".

De beste tider . . . ?

Var de beste tider alltid før?

Jeg oppdaget at min farfars far, Johannes Lauridsen, var elev på Askov Højskole i 1865/66, og tydeligvis hadde stor glede av det, siden familien i mange år senere søkte skolen for åndelig føde og inspirasjon, og var med å støtte skolen økonomisk fra tid til annen.

Nærheten til Askov-miljøet fra Vejen er nok også "skyld" i, at Alfa utga sine sangbøker i meget store opplag. (Selvfølgelig solgte det også mer margarine.)

Skolen fikk betydning utover sig selv, og skapte vel de grunnsten, det moderne Danmark er bygget på.

I samme tidsperiode startet min norske tipoldefar Herman Anker Norges første folkehøyskole, Sagatun på Hamar i Hedmark.

Bjørnstjerne Bjørnson var en hyppig gjest, likesom han også besøkte Askov. I Bjørnsons brev (samlet og utgitt av min bestefar, Universitetsbibliotekar Øyvind Anker), fant jeg korrespondansen mellom Askov Højskole og B.B.

På hans besøk i Askov var der taler, foredrag, diskusjoner, men også dyp uenighet, brudd på forbindelsen og forsoning.

Ren idyll var det i hvert fall ikke.

De beste tider?

Skal vi frem 100 år, til 1960/70 tallet?

Med vekst, nye bygninger, hundrevis av elever, sterke meninger, opprør blant lærere, storm rundt forstanderne?

Jeg vet ikke.

Som feriedreng i Askov, hos Anna Gundesens, var jeg selv ofte på skolen. Ikke for å lære, men for å kikke. Sykle på de lange stier, rapse litt frukt, samle noen tomme flasker og ikke minst se

på de voksne, som alltid satt og snakket sammen, drakk kaffe og røykte. Hva gjorde de egentlig der inne?

Møllen var også et spennende sted.

Men det beste var om aftenen å åpne dørene og sykle (og senere på knallert), suse ned igjennom pergolaen, inn i Gule Hus, forbi festsalen på det herlige glatte stengulv, to hårde sving og ut hoveddøren. Vi ble aldri “snuppet”.

Det hyggeligste var å komme på besøk til Bukdahls på Bjerget. Nyttårsaften etter at vi hadde spist, løp vi dit opp. Knallperler ble avfyret og døren åpnet. Duften av frukt og grønnsaker som ble lagret i forgangen sitter i. Så inn i selve huset. Et merkelig sted, med bøker, brev og papirer over alt, byster og bilder, det hele hyllet inn i duften fra sigarrøk. Og midt i dette to voksne mennesker med grått hår til alle kanter, som talte om spennende og merkverdige ting. Vi fikk kaker og sjokolade og ble også budt et lite glass vin. Man var vel stor, det var vel nyttårsaften!

Det er godt å vite, at det kommer et minne om Bukdahl i Skibelund i år. Hans tanker om det nordiske gir meg også motet til å la dette trykke på norsk. Med et ben i hvert land, ser jeg at kontakten mellom Danmark og Norge blir svakere for hvert år som går. Det er en skam. Vi har en felles historie og kultur å bygge på. Vi har våre særegenheter, den beste beskrivelse har H. C. Andersen gitt i sin fortelling: *Laserne*.

De beste tider . . . ?

Var det mitt eget opphold ved sommerskolen 1995?

De gode minner om morgensang, nye venner, skriveverksted, kunstpsykologi, gjennomgang av Mozarts Don Giovanni, lange samtaler, fest i Fengers Hus eller Grønnegården?

For meg, ja, for andre å høre om like spennende som å se naboens feriebilder en hel aften.

Derfor kjære leser, lukk øynene et minutt eller to, og tenk tilbake på det beste fra din tid på Askov

Jeg håper du smiler nu, og er klar til å lese videre.

Jeg startet med tanken om de gode og de dårlige tider.

Om de dårlige tenkte jeg på dårlig økonomi, gammel gjeld, en nedslitt skole, kløften mellom den intellektuelle nomenklatura som styrer høyskoleverdenen og “almindelige” folk. Punktene

ble mange fler, men de som kjenner dette har sikkert hørt det hele før i de siste 100 år.

Skolen, dvs. forstanderen og hans medarbeidere må selv finne kursen, og selv finne et program som folk vil ha. Selvfølgelig uten å skylle Grundtvig ut med badevannet. Altså å finne den *gyldne* middelvej, ikke den *grå* middelgrunn.

Mange hjerter banker varmt for Askov Højskole, la oss håpe at innsamlingen i år lykkes så skolen kan fortsette.

Om de beste og de verste tider, tror jeg ikke at de finnes.

Der finnes kun nu.

For å belyse dette har jeg lavet en statistikk over elevene fra vinterskolen '95 og til sommeren '96.

Grunnlaget er innmeldingsskjemaene alle elever utfyller.

Jeg lar disse tall tale for seg selv.

Vinter '95 - Sommer '96:

Antall elever 290. 137 menn, 153 kvinner.

Aldersfordeling:

Total:	19-22 år	23-25	26-28	29-39	40-50	50+
290	132	50	26	44	16	13
100%	46%	17%	9%	17%	6%	5%

Alder:	19-29	30-39	40+
100%	72%	17%	11%

Utdannelse: Siste avsluttet klasse/eksamen.

7-9 klasse	34	11%
10 klasse	64	22%
Studentereksamen		
HF etc. 3 årig etter 9'de.	157	55%
Ikke opplyst	35	12%

Utdannelse derutover:

0 år	0-1 år	1-4 år	5 år+
146	73	57	14
50%	25%	20%	5%

Hvor eleverne kommer fra:

Jylland	Rest av Danmark	Utland
186	63	41
64%	22%	14%

Elever fra sommerskolen repræsenterede højskolen i optoget ved Askovs byfest.

“Hvorfor ikke bare lukke Askov?”

Af Marianne Poulsen

Højskolen er til debat.

Sommeren 1995 var det den såkaldte “golfkrig”, om indholdet af de tilskudsberettigede korte kurser, der optog pressen. Her i foråret 1996 har Tvind og undervisningsminister Ole Vig Jensens særlov, der medfører lukning af flere Tvindskoler, fyldt avisernes overskrifter.

Begge sager er interessante og fortjente helt klart at blive taget frem. Selvfølgelig skal indholdet i ethvert højskolekursus - kort som langt - leve op til lovens krav, og selvfølgelig skal statens penge gå de rigtige steder hen, nemlig til den enkelte højskole. Godt med debat og belysning af svage steder.

I efteråret 1995 var højskolen også i rampelyset. Det var i forbindelse med finansloven for 1996. Da Finansloven for 1996 blev vedtaget, blev det samtidig vedtaget at arbejdsløse pr. 1. januar 1996 ikke længere kan få fuld dagpengesats, medens de er på højskole. Vil man som arbejdsløs på højskole, kan man nu kun få halv dagpengesats, mens man er elev på en højskole. En betydelig reduktion af indtægten, især for den mere modne og etablerede del af eleverne, som ofte har flere økonomiske forpligtelser.

Et sted har jeg set loven omtalt som “sofastøtte” - man oppebærer fuld dagpengesats hjemme på sofaen, men vil man på højskole for at få nye impulser og ny inspiration må man halvere sin indtægt.

På højskolen kommer folk fra alle samfundslag, folk i alle aldre. De er fælles om arbejde og fritid. Det er en af højskolens store styrker og det kan være så stimulerende for den personlige udvikling, at den arbejdsløse bagefter kan sætte sig en ny dagsorden.

Arbejdsløse kan stadig tage på højskole, men på halv dagpengesats. Unge arbejdsløse under 25 år, kan bevare dagpenge under et højskoleophold, hvis det er en del af en såkaldt handlingsplan

- altså det frie valg og initiativ er væk, der skal udarbejdes planer i samarbejde med en rådgiver.

Trist at det frie initiativ stækkes og at de arbejdsløses muligheder for selv at bryde ud og opsøge ny inspiration er blevet ringere.

Askov Højskole har mange gange været i avisernes overskrifter. Ofte i forbindelse med ordet krise. Alle ved at Askov Højskole er i økonomisk krise.

“Hvorfor ikke bare lukke Askov, der er tilsyneladende højskoler nok?” er et af spørgsmålene man møder, ligesom ordene “Askov kan man da ikke bare lukke” også har været kommentaren.

Askov Højskole kan selvfølgelig lukkes ligesom enhver anden virksomhed, der er ingen der holder hånden specielt over Askov. Økonomien skal være i orden.

Men Askov skal ikke lukkes, for Askov er noget særligt. Askov har bevaret traditionen for undervisning på et godt niveau, ligesom Askov i mange år har haft tradition for at forene hånd og ånd på fornemste vis. Vi er mange Lærlinge, der kan fortælle om Askovs berettigelse og som ønsker at også fremtidens unge kan vælge et ophold på Askov Højskole.

Derfor er kampen om at få Askov Højskole ud af den økonomiske krise vigtig og slidet værd. Der er sket mange nye tiltag på Askov Højskole gennem de seneste 10 år, og med økonomien på fode vil udviklingen og fornyelsen helt sikkert gå lettere.

Fornyelse med rødder i den dybe tradition.

Eleveforeningens arbejde består bl.a. i at vedligeholde forbindelsen mellem Askov Højskole og dens tidligere elever. Dette gør vi ved at udsende AL-Nyt, udgive et årsskrift og afholde elevmøder. Med et medlemstal på 685 er det et lille antal af de tidligere elever, vi når ud til. Mange flere end medlemskredsen føler sig knyttet til højskolen. Eksempelvis er det et mindretal af efterårsmødets deltagere, der er medlem af Askov Lærlinge. Man kunne ønske sig at mange flere meldte sig ind i foreningen, så der var endnu flere forbindelser at vedligeholde.

Et andet punkt i Askov Lærlinges formålsparagraf er at støtte højskolen og bidrage til dens udvikling.

Askov Lærlinge har to repræsentanter i skolens styrelse. Her arbejder vi meget konkret med skolens udvikling. Den seneste tid har vi arbejdet med at tilpasse skolens omfang til behovets størrelse. Denne tilpasning består i store træk af frasalg af ejendomme og renovering af den resterende bygningsmasse.

Som gammel elev gør det selvfølgelig ondt at være med til at sælge fra. Sælge en del af det, der var rammen om ens eget højskoleophold. Samtidig må realiteterne ses i øjnene - bygningsmassen er for stor.

Slutresultatet bliver en højskole koncentreret om plænen, og hvor faciliteterne er i orden og tilpasset det faktiske elevtal. Det er rammen vi finder er bedst for fremtidens højskole. En ramme til fornyelse og udvikling.

Hvide Hus.

Siden sidst

af Knud Peder Jensen

Den 3. september 1996 klokken 9.13. Jeg sidder ved min høvlebænk, som jeg købte for et par år siden på Skodborg loppemarked. Den finder nu anvendelse som computer- og skrivebord. På en stol ved stuebordet ligger katten mageligt henslængt. Af og til kan man blive helt misundelig på den. Deadline er forlængst overskredet og jeg er endnu ikke kommet i gang.

På høvlebænken ligger i en lille kasse tre par briller. Det første par har den mærkelige egenskab, at gennem dem ses omgivelserne knivskarpt. De er bedst at bruge indendørs, da synet ellers bliver så overvældende, at man begynder at berette i et væk. Og det bliver man sjældent populær på - det er jo trættende at høre folk snakke uophørligt. Det andet par er kun halvt så stærke, og man ser derfor også kun tingene halvt så skarpt, til gengæld kan de bruges udendørs, når blot ikke det sker i stærkt sollys. Det tredje par er det optikeren kaldte en "allround"-brille. "Med dem ser du ikke mere end dine øjne har godt af", sagde han med et lille skævt smil.

De tre par briller ser ens ud og kun en nøje undersøgelse hos optikeren kan skelne dem fra hinanden. Derfor har jeg dem altid liggende i en bestemt rækkefølge.

En time senere.

Nu bagefter kan jeg godt se, at det var uforsigtigt ikke at give hver et lille mærke. Da jeg for et kort øjeblik måtte forlade min stol, som i parentes bemærket i følge pålidelig kilde på Brørup Marked har tilhørt en oberst, så Kristian på otte år sit snit til at prøve brillerne. Han har længe kredset om dem. Og når jeg fortæller, at han var ligeså forstumlet og usikker på benene, som da han første gang prøvede en karrusel, så er det næsten overflødigt at nævne, at han ingen anelse havde om, hvor de forskellige briller hørte til i kassen.

Nu må jeg lade tilfældigheden eller skæbnen råde, hvis min artikel skal nå at komme i årsskriftet:

Den sidste lørdag i oktober 1995. Årets vinterskoleelever forventes at ankomme til skolen mellem klokken fjorten og sytten lørdag den otteogtyvende oktober, stod der at læse i det brev, de kommende elever modtog. Og i løbet af eftermiddagen dukkede fireoghalvfems personer op. Enoghalvtreds havde valgt vinterskolen, otteogtyve medielinjen og femten skriveværkstedet.

Om aften samledes de nyankommende i Tårnsalen for sammen med skolens medarbejdere at lytte til forstanderens velkomstforedrag ved den 131. vinterskolestart på Askov. Nogle ansigter prenter sig straks i hukommelsen, andre må først vente til der kommer navn og historie på. Og man tager sig i at tænke: hvordan får jeg nogensinde lært alle navnene. Men efter nogle få uger er miraklet alligevel sket: Eleverne er pludselig af kød og blod. Og det samme er vi andre forhåbentlig også blevet for dem. Sammen skal vi i de følgende måneder lave højskole, som eleverne forhåbentligt vil kunne få inspiration og nytte af resten af livet.

Alle har vi det til fælles, elever, medarbejdere og forstander, at vi kun har skolen til låns. Eleverne nogle måneder, vi andre nogle år.

For eleverne er enhver vinterskole deres skole. Når de senere vender tilbage og ser kursister i foredragssalen, i spisesalen og i husene, hvor de boede, så vil de opleve, at den skole de var en del af, ikke eksisterer mere. Rammerne er de samme, men ansigterne er fremmede. De vil måske et kort øjeblik ligefrem fyldes af vrede over, at fremmede har invaderet deres skole. På den måde er hver vinterskole unik. Den har sit eget liv og identitet, som giver sit bidrag til skolens historie og tradition.

Ved åbningsforedraget manglede to kendte ansigter blandt lærerne, nemlig Lars Bo Bojesen og H.C.Hansen. Begge havde fået et års orlov til at prøve kræfter med seminarieverdenen. For H.C.Hansens vedkommende viste det sig at blive af mere varig karakter, mens Lars Bo igen er med ved dette års vinterskole.

Til gengæld var der tre nye ansigter, nemlig Morten Gjeddebæk, Leif Kongshøj og Lisbeth Kolind. Sidstnævnte afløste på medielinjen Lasse Ellegaard, der har flyttet adresse til Ankara som korrespondent for Information og TV2.

En vinterskole består dels af det der sker mellem klokken 8.30 og 18.00 - det er der undervisningen ligger, og dels det der foregår om aftenen og i weekenderne. For at give et billede af, at en højskole er et pulserende væsen, hvor der foregår noget på næsten alle tider af døgnet, har jeg udvalgt en række fyldige citater fra referaterne fra fællesudvalgsmøderne. Fællesudvalget (FU) består af en elevrepræsentant for hvert hus, husformanden, og forstanderen, pedellen og to lærere. FU får 3000 kr om måneden samt eventuelt overskud fra festerne, som de kan vælge at bruge til foredragsholdere, udflugter, orkestre m.m. De steder, hvor det har været nødvendig for forståelsen, har jeg skrevet kommentarer i [] :

FU 1.11.95:

Forretningsordenen: Forslag til forretningsordenen blev gennemgået, rettet og godkendt. Arrangementer i ugen: 4/11 kl. 9.00 tur til Ribe. Kl. 20.00 Hyggeaften+fest i Fengers Hus. Har man lyst til at give en hjælpende hånd, kontakter man Kristian la Cour. KFUM er i festsalen. Eventuelt: Flere mener, det er koldt om morgenen. Svend Åge giver den et par grader mere. Kraftig opfordring til at rydde op i Avisstuen, Gule Hus og TV-stuen!!

FU. 8.11.95:

Referat fra udvalg: a) Cafe Fenger-udvalget ønsker, at cafeen skal være åben fredag samt en anden ugedag afhængigt af arrangementer på skolen. Udvalget udvider sig selv til at omfatte fem personer, der på skift er ansvarlige for caféens drift. Det praktiske arbejde går på skift mellem husene ... Indkomne punkter: a) Det blev foreslået, at eleverne på skift står for morgensangen en dag om ugen. Rasmus aftaler med Kristian la Cour, hvilken dag det skal være. ... c) Det blev fastslået, at der ved enkelte borde i spisesalen må ryges, samt at alle gæster må ryge under måltiderne. Rygepolitik skal diskuteres i husene og bliver et punkt på næste dagsorden.

FU. 15.11.95:

Kalender: Testrup Højskoles bigband spiller d. 15-12 kl. 20-24,

hvor festudvalget vil arrangere fest. ...18/11 tur til Koldinghus og Trapholt.

Eventuelt: Der har været for lidt pålæg til aftensmad de sidste dage. Anders taler med køkkenet.

Foreløbige retningslinjer for Café Fenger nov. 1995. Caféudvalget består af fem personer, en fra hvert hus. Udvalget hører under fællesudvalget og er direkte ansvarligt over for dette. ... Der forventes et lille overskud, som overgår til Fællesudvalget. ... Caféen har åbent fredag aften samt en anden hverdagsaften afhængigt af arrangementer på skolen, således at det f.eks er muligt at afslutte et foredrag med et café-besøg. Åbningstiderne afhænger af arrangementerne, således at caféen ikke "udkonkurrerer" disse. På fredag sælges øl, vin og vand, på hverdagsaftener sælges kaffe, the og kage.

Husene arrangerer på skift en uge ad gangen ... Huset modtager 100 kr pr. uge til pynt af Caféen. Den ansvarlige afregner kassen med Fællesudvalgets kasserer ved ugens afslutning. ...

FU. 22/11 95:

Meddelelser: Dans om tirsdagen flyttes til kl. 19.30, således at den nystartede filmklub har mulighed for at vise film fra kl. 20.30.

RYD OP EFTER JER I AVISSTUEN OG SÆT AVISERNE PÅ PLADS!!!!!!

På tværs-udvalget: 2/12: Juleklip m.m. 9/12: tur til Sønderkov. 16/12: kamp og kage (rollespil). 20/12: tur til Flensborg. ... Et nystartet band ønsker øvelokale. Der arbejdes på at finde et permanent rum til musikaktiviteterne og punktet er på lærermødets dagsorden d. 23/11.

FU. 29.11.95:

... Øvelokale for musik etableres i Fengers Hus. ..Eventuelt: Kasper taler med køkkenet om opsætning af madplan. - Nogle elever har undret sig over, hvorfor de hollandske slagtere ikke har køkkenvagt. Det er fordi de betaler gæstpris for maden! - Fra torsdag ligger der gran til fri afbenyttelse bag Gule Hus.

FU. 6.12.95:

Meddelelser: Der er pletter på gulvet efter sidste fest. Festudvalget sørger for at vaske og bone gulvet torsdag. På Tværs: Udvalget ønsker at arrangere gåtur til Skibelund Krat lørdag formiddag, idet Sønderskovs arrangementer kolliderer med dramaholdets prøver.

Brug af observatorium: Morten [Gjeddebæk] vil sørge for, at observatoriet snarest muligt gøres klar til brug.

[Den 3. Januar 1996 ankom 63 nye elever. Vinterskolen var nu på ca. 130 elever]

FU. 4.1.96:

Forslag om gallafest. Denne planlægges til senere i semestret, evt. som afslutningsfest. Lørdag den 6/1 afholdes NYTÅRS-FEST efter lærerlæsningen. Forslag om brug af Fengers Hus som samlingssted på dage, hvor caféen holder lukket.

FU. 7.2.96:

Nolde-turen kommer sammenlagt til at koste 6000. Hvis der ca. er 70, der tager med vil det koste 50 kr. pr. mand.

FU.14/2-96:

4) Nyt fra kassereren: vi råder over 9.400 kr. 5) Der er en del uenighed om, hvorvidt Noldeturen i sin nuværende form skal gennemføres eller ej. Derfor er der blevet foreslået, at turen kun bliver en halvdagstur - der spares herved nogle penge og besøget i Frøslev-lejren udgår. I husene bedes I snakke om, hvilken af følgende 2 ture I vil med på: 1) Nolde-turen i sin nuværende form ...2) En ren Nolde-tur d.v.s. halvdagstur uden besøg i Frøslev-lejren.

FU. 28.2.96:

Meddelelser: Højskolens økonomi. Skolen har indgået aftale med banker og kreditorer, således at der nu kommer lidt ro omkring økonomien. Gælden skal nedbringes ved salg af jord. Vestbyen og Humlehaven er sat til salg, og salgsarbejdet er i

gang. Gallafesten bliver den 13/4. Interesserede folk må gerne melde sig til planlægningen.

Fredag 1/4: Foredrag om dannelse kl. 11.30 ved Morten Kvist.

Søndag 3/3: Foredrag om Milan Kundera kl. 19.00 ved Lene (Gule Hus) Derefter kaffe og kage med efterfølgende Kundera-film: "Tilværelsens Ulidelige Lethed".

Mandag 4/4: Foredrag om Goethe og Freud ved Finn Storgaard.

Onsdag 6/4: Film om Prag kl. 11.30.

FU. 6.3.96:

Galla-festen afholdes den 2. april

Fredag 8/3: Foredrag om Prag efter 1990. Søren Riishøj fortæller kl. 10.30. Mandag den 11/3: Afgang Prag.

FU. 20.3.96:

Meddelelser: Svend Åge: Folk på medielinjen skal huske at nedtage gardiner **inden** de drager til København. Husformændene er ansvarlige for at det bliver gjort. [Alle gardiner skal have deres årlige vask]

27/3: Foredrag om Ghana. Landskamp DK-Tyskland. Der arrangeres storskærm i foredragssalen. Tirsdag den 2/4: Foredrag om "Takt & Tone" kl 13-14. Lærerforestilling "Skærmydsler" kl 17.30. Galla-fest kl. 18.30.

FU. 27.3.96:

Der er fællesmøde i Tårnsalen kl. 18.30 i dag torsdag ang. galla-festen!

[nogle elever var imod Gallafesten, som de mente var for dyr for den enkelte. Og flere brugte op til 600 kr på at leje tøj. Et stort flertal mente, at festen skulle gennemføres som planlagt]

FU. 10.4.96:

... "Hvidbog": der vil blive lavet en bog med vinterskolens erfaringer, som skal gives videre til kommende elever. Kalender: Torsdag 11/4: Foredrag om Platon og Kierkegaard kl 19.30. Fredag 13/4: Rineke fortsætter sit foredrag om Kenya kl. 11.30 . Foredrag ved Arno Victor Nielsen kl. 19.30

Lørdag den 13/4: Fernisering. Teaterstykket "Den lille Prins" kl. 17.45.

Mandag den 15/4: Lyrik-café i Fengers Hus. Torsdag den 18/4: Korkoncert med efterfølgende folkedanser-aften.

FU. 17.4.96

... Fryseren går videre til sommerskolen [vinterskolens anskaffelse til brug ved festerne]. Husformændene skal lave telefonliste for deres eget hus.

Mandag er der grill-fest med fadølsanlæg på den store plæne.

Kalender: Tirsdag den 23/4-96 Rengøringscheck fra kl. 9. Fællessang kl. 11. Derefter spisning og farvel.

Farvel var det også til Vagn Hansen, der underviste i samfundsfag og pædagogik. Han forlod skolen som en følge af den sparerunde, der fandt sted i marts 1995. I dag kan de studerende på Københavns Universitet og Vordingborg Seminarium nyde godt af hans undervisning i de to fag.

Sommerskolen

Knappt fyrre fandt vej til skolen og heraf var lidt under halvdelen udlændinge. Blandt andet var Ghana igen i år stærkt repræsenteret. Skal man dømme ud fra sommerelevernes skriftlige evaluering, så lykkedes det at lave højskole til elevernes fulde tilfredshed.

Som en konsekvens af tilslutningen til sommerskolen, blev det besluttet at lægge terminerne om. I 1997 vil skolen starte allerede 30. september og fortsætte indtil 25. maj 1998. Nye elever vil som sædvanlig kunne melde sig til 4. januar. Sommerskolen starter 2. juni og bliver på 7 uger. Derudover vil der blive tre- og fjortendages kurser sommeren igennem.

Det usynlige

Et højskoleår består af meget andet end det eleverne ser. Der er styrelsesmøderne, hvor de overordnede linjer fastsættes, der er lærermøderne, hvor de nære og mere langsigtede tiltag drøftes,

der er udvalgmøderne, hvor forarbejdet til lærermøderne oftest gøres og så der er de uformelle møder, hvor de daglige "frontmeldinger" diskuteres mand og mand imellem..

Det 131. skoleår på Askov blev et af de mere turbulente. Skolens økonomiske situation gjorde, at der skulle træffe nogle valg for fremtiden. Efter lange drøftelser, hvor den ene plan afløste den anden, besluttede styrelsen at sætte en del af skolen til salg. Midt i denne proces blev skolen ramt af stor sorg, idet styrelsens formand, amtsdirektør C. H. Dons Christensen pludselig døde i en alder af kun 53 år. I det knapt ene år Dons nåede at være formand for Styrelsen, aftvang han sig stor respekt. Og det selvom det var en vanskelig tid, hvor meningerne om den rette vej var mange. Næstformand i styrelsen, Henning Mathiasen blev fungerende formand, indtil et nyt medlem blev valgt til styrelsen. På grund af manglende tid kunne Henning Mathiasen ikke vedvarende påtage sig opgaven som formand. Resultatet blev, at to nye styrelsesmedlemmer blev valgt, nemlig advokat Henning Høgsbro Holm, København og forhenværende provst, Finn Riber Jensen, Holsted. Sidstnævnte blev styrelsens nye formand.

Ny Fundats

I løbet af vinterskolen blev en ny fundats vedtaget. Den formelle årsag var, at ny lovgivning vedrørende medarbejderråd og bestyrelsesansvar gjorde den gamle fundats forældet.

De første 33 år var Askov Højskole, som de fleste andre højskoler, privat ejet. I 1898, da skoleejer og forstander, Ludvig Schrøder var ved at være en gammel mand, skænkede han bygninger og inventar til en selvejende institution. Samtidig fik højskolen sin første fundats. I den blev det bestemt, at skolen skulle styres af en forstander og tre medbestyrere, der skulle komme fra skolens lærerkreds. Dog kunne man, hvis det var nødvendigt, gå uden for denne kreds, men så snart en lærer fandtes "skikket" skulle han indtræde som medbestyrer.

Forstanderen og de tre medbestyrere havde ansvaret for, at "højskolen fortsættes i det spor, hvori den er kommen, med de for-

bedringer som de skiftende tider måtte kræve, og som lærerne er i stand til at gennemføre, men således, at den altid kan fortjene navn af en god dansk højskole”.

Ved fundatsændringerne i 1952 og 1972 forsvandt medbestyrerne. Deres funktion blev overført til to nye instanser, nemlig styrelsen, der bestod af folk uden for skolen med en nøje geografisk spredning og lærerrådet. Denne tredeling af magten, hvor styrelse, forstander og lærerråd havde hver deres beføjelser, var enestående inden for højskoleverdenen.

Ved den nyeste fundatsændring er tredelingen af magten opgivet til fordel for en mere traditionel opbygning med en styrelse i toppen, dernæst forstander og nederst øvrige ansatte. Om den så vil holde de næste femogtyve år eller om de demokratiske vinde i samfundet igen vil vende må fremtiden vise.

I skrivende stund er en indsamling til højskolens overlevelse netop gået i gang. De nærmeste måneder vil så forhåbentligt vise, at den valgte vej ud af krisen er den rigtige, at det vil lykkes at få solgt den del af skolen fra, som er sat til salg (Vestbyen og Humlehaven) og at indsamlingen vil give tilstrækkelige midler, til at højskolen igen kan komme ind i smult vande.

Så nåede jeg det alligevel. Rart igen at få sine egne briller på. Jeg tror, jeg vil lægge kassen med brillerne ned i en skuffe i den gamle købmandsdisk. De er alligevel til ingen nytte, når jeg ikke kan skelne dem fra hinanden.

Nu hvor jeg har mine egne på, kan jeg se, at her er frygteligt rodet. Jeg tror, jeg vil gå igang med at rydde op.

*Den sidste aften på
sommerskolen*

Vedtægter for den selvejende institution Askov Højskole

Hjemsted og formål

§ 1. Askov Højskole - også kaldet Flors Højskole - er ved fundats af 10. maj 1898 med kgl. konfirmation af 27. juni s.å. overgået fra privat eje til en selvejende institution.

Stk. 2. Askov Højskole er grundlagt 1865 som en fortsættelse af Rødding Højskole og har hjemsted i Vejen kommune.

Stk. 3. Skolens formål er at videreføre den af Ludvig Schrøder stiftede Askov Højskole inden for rammerne af den til enhver tid gældende lovgivning om folkehøjskoler.

Stk. 4. Styrelse, forstander, lærere og øvrige medarbejdere må i overensstemmelse med Ludvig Schrøders fundats af 10. maj 1898 våge over, at Askov Højskole fortsætter i det spor, hvori den ved ham er kommet med de forbedringer, som skiftende tider måtte kræve, og som lærerne og de øvrige medarbejdere er i stand til at gennemføre, men således at den altid kan fortjene navn af en god dansk folkehøjskole.

Skolens drift

§ 2. Den selvejende institution Askov Højskole besidder ved stiftelsen de i Ludvig Schrøders gavebrev af 10. maj 1898 nævnte formuegenstande.

Stk. 2. Skolens drift finansieres ved offentlige tilskud, elevbetaling samt indtægtsdækket virksomhed i øvrigt.

Stk. 3. Overskud ved skolens drift tilfalder institutionen og skal i passende omfang anvendes til tilvejebringelse af kapital til imødegåelse af underskud og i øvrigt til bedste for skolen, f.

eks. forbedring af undervisningsmateriale og byggeforanstaltninger og lignende. Kapital, som ikke er nødvendig til skolens drift, skal anbringes efter reglerne for fondes midler. Anbringelse af likvide midler kan ikke ske på konti m.v., som andre end skolen kan disponere over.

Styrelsens sammensætning

§ 3. Styrelsen består af syv stemmeberettigede medlemmer, hvoraf medarbejderrådet ved Askov Højskole vælger tre, heraf mindst to bosiddende uden for amtsråds kredsen, Askov Lærlinge to blandt sine medlemmer, Vejen kommunalbestyrelse ét medlem af sin midte samt Ribe Amtsråd ét medlem med bopæl inden for amtsråds kredsen.

Stk. 2. De af medarbejderrådet valgte medlemmer har en valgperiode på tre år, således at årligt ét medlem er på valg. De af Askov Lærlinge valgte medlemmer har en valgperiode på to år. Valgperioden for de øvrige medlemmer følger den kommunale valgperiode. Genvalg kan finde sted.

Stk. 3. Styrelsens medlemmer skal være myndige og ikke ude af rådighed over deres bo samt have fast bopæl i Danmark eller tilhøre det danske mindretal i Sydslesvig. Ingen nuværende ved skolen ansat og ingen af skolens elever på et igangværende kursus kan være medlem af styrelsen.

Stk. 4. Hvis et styrelsesmedlem dør eller ønsker at udtræde af styrelsen, inden valgperioden er udløbet, vælger det organ, der har indvalgt den pågældende, snarest er nyt medlem.

Stk. 5. Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand.

Styrelsens opgaver

§ 4. Styrelsen har den overordnede ledelse af skolen og er herunder ansvarlig for dens økonomi. Styrelsen er ansvarlig over

for undervisningsministeren, herunder for at betingelser og vilkår for ydelser af tilskud overholdes.

Stk. 2. Styrelsen ansætter og afskediger forstanderen. Ansættelse sker efter forudgående drøftelse med medarbejderrådet.

Stk. 3. Styrelsen træffer beslutning om køb, salg og pantsætning af fast ejendom samt om byggeri og større anskaffelser.

Stk. 4. Styrelsen fastsætter elevbetalingen.

Stk. 5. Styrelsen godkender en plan for skolens overordnede kursusvirksomhed og en undervisningsplan for det enkelte kursus.

Stk. 6. Styrelsen er ansvarlig for udarbejdelse af driftsregnskab og status, jfr. § 8, stk. 1.

Stk. 7. Styrelsen underretter Undervisningsministeriet om skolens nedlæggelse.

Styrelsens arbejde m.v.

§ 5. Styrelsen holder møde, når formanden eller to medlemmer finder det nødvendigt, dog mindst én gang årligt.

Stk. 2. Styrelsen afholder mindst én gang årligt et fællesmøde med medarbejderrådet. I styrelsens møder deltager uden stemmeret tillige skolens forstander, én - i særlige tilfælde to - af medarbejderrådet blandt dets medlemmer valgt repræsentant og eventuelt skolens forretningsfører.

Stk. 3. Formanden indkalder skriftligt mødedeltagerne til møde og meddeler samtidig, hvilke sager der skal behandles.

Stk. 4. Formanden leder forhandlinger og afstemninger og sørger for, at beslutninger indføres i en beslutningsprotokol. Efter

hvert møde underskrives protokollen af mødets deltagere. Enhver af disse er berettiget til kort at få sin afvigende mening indført i protokollen. Formanden påser, at de trufne beslutninger udføres.

Stk. 5. Styrelsen er beslutningsdygtig, når mindst fire medlemmer er til stede. Beslutninger træffes ved almindelig stemmeflerhed. Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende. Beslutning om køb, salg og pantsætning af fast ejendom kræver dog mindst fire stemmer.

Stk. 6. Et styrelsesmedlem er inhabil i sager, hvori vedkommende eller dennes nærmeste har økonomisk eller særlig personlig interesse.

Stk. 7. En mødedeltager har tavshedspligt i sager, hvor væsentlige hensyn til skolens interesser gør det nødvendigt at hemmeligholde oplysninger om personlige eller interne, herunder økonomiske, forhold.

Stk. 8. Styrelsen kan beslutte at holde møde alene for medlemmerne.

Stk. 9. Styrelsens medlemmer hæfter ikke økonomisk for skolens gæld og kan ikke modtage honorar af skolens midler. Dog har medlemmerne krav på at få rejseudgifter dækket. Dansk rets almindelige erstatningsregler gælder for medlemmerne.

Skolens daglige ledelse

§ 6. Den daglige ledelse af skolen varetages af forstanderen, som tillige har det pædagogiske ansvar. Han repræsenterer skolen både udadtil og indadtil.

Stk. 2. Forstanderen kan bemyndige en stedfortræder til at foretage retshandler, der ligger indenfor den daglige ledelse af skolen.

Stk. 3. Ved forstanderens fravær ud over en måned skal der konstitueres en forstander.

Stk. 4. Forstanderen ansætter og afskediger lærere og øvrige medarbejdere. Ansættelse af heltids- og kvotalærere samt ledende funktionærer sker efter forudgående drøftelse med medarbejderrådet.

Stk. 5. Forstanderen er over for styrelsen ansvarlig for regnskabsførelsen. Den daglige regnskabsførelse kan varetages af en forretningsfører, der samtidig kan være en af skolens lærere. Forstanderen ansætter forretningsføreren efter forudgående drøftelse med medarbejderrådet, og ansættelsen skal godkendes af styrelsen. Forstanderen holder løbende styrelsen og medarbejderrådet orienteret og forelægger skolens budget til drøftelse, i styrelsen tillige til godkendelse.

Medarbejderråd

§ 7. Medarbejderrådet består af forstanderen, heltids- og kvotalærere samt ledende funktionærer.

Stk. 2. Medarbejderrådet kan nedsætte udvalg (råd) til at varetage særlige opgaver. Forstanderen deltager i udvalgsarbejdet, såfremt han ønsker det.

Stk. 3. Medarbejderrådets udtalelse indhentes i følgende sager:

Ansættelse af skolens forstander, faste medarbejdere og forretningsfører, jfr. § 4, stk. 2, og § 6, stk. 3 og 4.

Byggeri ved skolen, større anskaffelser, undervisningens tilrettelæggelse, elevforhold (herunder kriterier for optagelse, udtalelser, ordensregler), skoleplan, annoncering og offentlige møder.

Ændring af skolens vedtægter og beslutning om skolens nedlæggelse, jfr. § 10, stk. 1, og § 11, stk. 1.

Stk. 4. Ved behandling af sager i henhold til stk. 3, hvori indgår spørgsmål om medarbejdernes sikkerhed, samt ved behandling af sager, der ud over de i stk. 3 nævnte forelægges medarbejderrådet, tiltrædes medarbejderrådet af skolens øvrige ansatte.

Regnskab og revision

§ 8. Driftsregnskab og status udarbejdes hvert år inden den 30. april. Regnskabet opstilles og revideres i overensstemmelse med gældende regler om regnskab og revision af fokehøjskoler.

Stk. 2. Styrelsen udpeger revisoren.

Stk. 3. Revisionen skal være afsluttet hvert år inden den 30. april, hvorefter det reviderede regnskab forelægges til styrelsens godkendelse.

Stk. 4. Regnskabsåret er kalenderåret.

Tegningsret

§ 9. Skolen tegnes af formanden og i tilfælde af dennes forfald af næstformanden.

Stk. 2. Ved køb, salg og pantsætning af fast ejendom kræves mindst fire medlemmers, herunder formandens underskrift.

Vedtægtsændringer

§ 10. Ændring af vedtægtens bestemmelser beslattes af styrelsen med mindst fem stemmer efter forudgående drøftelse med medarbejderrådet.

Stk. 2. Vedtægtsbestemmelser og ændringer heri skal godkendes af ministeriet.

Nedlæggelse

§ 11. Beslutning om den selvejende institutions nedlæggelse træffes af styrelsen med mindst fem stemmer efter forudgående drøftelse med medarbejderrådet.

Stk. 2. Ophører skolen med at drive skolevirksomhed i overensstemmelse med formålsbestemmelsen, skal den nedlægges.

Stk. 3. Nedlægges den selvejende institution, skal den siddende styrelse fungere, indtil den økonomiske opgørelse af aktiver og passiver er gennemført eller overgået til behandling i skifteretten eller ved likvidation godkendt af Undervisningsministeriet.

Stk. 4. Styrelsen har ansvaret for bevarelse af den selvejende institutions aktiver og for, at den økonomiske opgørelse foretages efter gældende bestemmelser, og for at nettoformuen anvendes i overensstemmelse med stk. 5.

Stk. 5. Overskydende midler anvendes med Undervisningsministeriets godkendelse til formål, der tjener dansk folkelig oplysning, og som støttes i henhold til gældende regler om frie kostskoler.

Ikrafttrædelse

Nærværende vedtægter godkendt.

Undervisningsministeriet d. 22. maj 1996.

ASKOV HØJSKOLES REGNSKAB 1/1 - 31/12 1995

Årselever i regnskabsåret

Faktiske årselever	106,00
--------------------------	--------

*i 1.000 kr.***INDTÆGTER:**

Statstilskud	7.082
Skolepenge	6.483
Andre indtægter	4.331
Renteindtægter	26
Indtægter i alt	17.922

UDGIFTER:

Undervisning:

Lærerlønninger	4.218
Andre undervisningsudgifter	1.226
Undervisning i alt	5.444

Bygninger:

Løn, bygninger	890
Prioritetsrenter	1.741
Skatter, afgifter, forsikring m.v.	119
Vedligeholdelse	798
Varme, el og vand samt rengøring	1.820
Bygninger i alt	5.368

Kostafdeling:

Løn, kostafdeling	1.736
Madvarer	1.627
Andre kostafdelingsudgifter	530
Kostafdeling i alt	3.893

Administration:

Løn, administration	904
Andre administrationsudgifter	977
Administration i alt	1.881

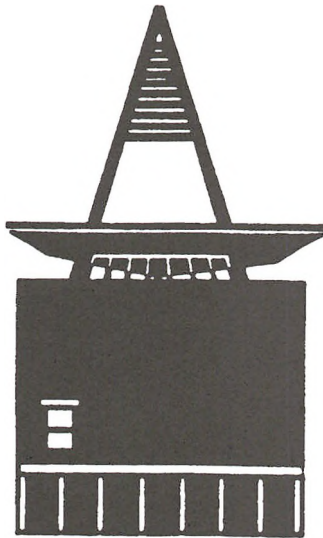
Andre udgifter	509
Renteudgifter	245
Udgifter i alt	17.340

Resultat før afskrivninger **582**

AFSKRIVNINGER **412**

HENLÆGGELSER **85**

REGNSKABSMÆSSIG RESULTAT **85**

BALANCE 31/12 1995:

Aktiver:

Ejendomme, kontantværdi pr. 1/1 1995	42.885
Inventar, undervisning	0
Inventar, kostafdeling	0
Inventar, administration	0
Anlægsaktiver i alt	42.885

Tilgodehavender:

Andre debitorer	505
Varelager	257
Restance skolepenge	20
Statstilskud, rest indeværende finansår	164
Forudbetalte udgifter	407
Likvide beholdninger	68
Omsætningsaktiver i alt	1.421

AKTIVER I ALT **44.306**

Passiver:

Saldo 1/1 1995	18.008
Kapitalbevægelser	1.385
Regnskabsmæssigt resultat	85
Gæld i alt	19.478

HENLÆGGELSER **271**

Langfristet gæld	21.342
Kortfristet gæld	2.485
Forud modtagne indtægter	730
Gæld i alt	24.557

PASSIVER I ALT **44.306**

Eventualforpligtelser:

Leasingaftale varebil 1/1 1996 til 31/1 1999 kr.	76.930
---	--------

Medarbejdere på Askov Højskole

Bartelsen	Ejvind	havemand
Bojesen	Lars Bo	lærer
Buch	Jørgen	lærer
Byriel	Eva	kontor
Christensen	Laila	kontor
Christensen	Thormod	lærer
Cour	Inger Marie la	lærer
Cour	Kristian la	lærer
Frandsen	Agner	lærer
Germann	Karen Marie	køkkenchef
Hansen	Rineke	lærer
Henningsen	Ulla	lærer
Holdt	Inger	rengøring
Jensen	Knud Peder	lærer
Jensen	Svend Åge	varmemester
Jepsen	Ulla	bogholder
Jørgensen	Margit	køkkenassistent
Kolind	Lisbeth	lærer
Kongshøj	Leif	lærer
Korup	Kirsten	bibliotekar
Kvist	Anne Kirstine	lærer
Kvist	Morten	forstander
Kühne	Tove	rengøring
Pertou	Anders	lærer
Schöneberg	Tina	køkkenassistent
Toft	Inge	køkkenmedhjælper

Skolens styrelse:

Provst Finn Riber Jensen (formand).

Professor Gunnar Thorlund Jepsen.

Gårdejer Gudmund Busk Jensen.

Gårdejer Hans Wenzel.

Advokat Henning Høgsbro Holm.

Fra Askov Lærlinge:

Højskolelærer Marianne Poulsen (næstformand).

Journalist Uffe Tønning.

BESTYRELSEN, Askov Lærlinge:

Formand: Marianne Poulsen, Mejlskovvej 10, Mejlskov,
5400 Bogense.

Næstformand: Jo Anker, Thv. Meyersgt. 5, N-0555 Oslo,
Norge.

Sekretær: Poul Schou, Hedemannsgade 3 A, 2. tv.,
2100 København Ø.

Uffe Tønning, Åvangen 96, 5750 Ringe.

Elefstøttefonden: Bo Karlshøj Riis, Poppelvej 19,
8700 Horsens.

Eva Lund Pedersen, Maltvej 1, Askov, 6600 Vejen.

Gunvor Holm Nielsen, Chr. Richardtsvej 4, 8000 Århus C.

Pernille Ballebye, Silkeborgvej 124, 3. th., 8000 Århus C.

Gitte Nielsen, Klokkerfaldet 34, kl., 8210 Århus V.

Majbritt Gulbæk, Tofthøjvej 18, 9280 Storvorde.

Bo Karlshøj Riis, Poppelvej 19, 8700 Horsens.

Kirsten Ramskov, Birkeelhøjvej 1, 4130 Viby S.

Elevlisten

Vinterskolen 1995/96:

Maija Akmentina, Skolas 20-23, LV 1050, Riga, Letland.
 Torben Bundgaard, Ovstedvej 11, Riis, 8660 Skanderborg.
 Tommy Buus, Riismannvej 22, 7323 Give.
 Anni Birk Christensen, Egevang 15, 7080 Børkop.
 Jørn Eriksen, Højgårdsvej 73, 1. mf., 8362 Hørning.
 Eivind Hagen, Skovtoftebakken 19, 2830 Virum.
 Jan Holmquist, Vesterskovvej 61, 4800 Nykøbing F.
 Michael B. Højholdt, Gl. Landevej 3, 8581 Nimtofte.
 Ebbe Evendorf Høy, Tranebærvej 16, 7200 Grindsted.
 Miyoshi Itoh, c/o Svanhild Hansen, 2500 Valby.
 Peder Jakobsen, Rebildvej 17 A, 9520 Skørping.
 John Busse Jensen, Enghegnet 26, 8500 Grenaa.
 Rikke Jensen, Nordlandsvej 34,1., 7100 Vejle.
 Katrine S. Jespersen, Sognevej 54, 5771 Stenstrup.
 Thomas Jespersen, Kvædevej 10, 7200 Grindsted.
 Chita L. Kristiansen, Sønderdalen 37, 2860 Søborg.
 Steen Langeland, Klosterport 9, 1. th., 8000 Århus C.
 Niels Skov Larsen, Nørregårdsvej 25, 5771 Stenstrup.
 Knud Kammer Lauersen, Dalegade 87, 7000 Fredericia.
 Asunta Luksyte, Litauen.
 Martin Maaløe, Refnæsgade 39, 4. tv., 2200 København N.
 Stephan Martinussen, Holger Danskesvej 38, 7100 Vejle.
 Lars Muhlemann, Rebstrasse 14, Schweiz.
 Claus Nielsen, Agervang 25, 3. th., 4300 Holbæk.
 Lene Jahn Nielsen, Frørupvej 23, 5871 Frørup.
 Rasmus S. Nielsen, Storskovvej 3, 4682 Tureby.
 Mariette K. K. Nilsson, Bykrogen 25, 9200 Ålborg SV.
 Agnete Nørrelund, Tjørnegårdsparken 1, 8570 Trustrup.
 Arvo Oinask, Pepleri 14, EE2400, Estland.
 Peter Solkær Pedersen, Tingvej 43, 8543 Hornslet.
 Vibeke K. Pedersen, Ålborg Kommune, 9000 Ålborg.
 Sanne Hede Petersen, Uglehøjen 12, 5260 Odense S.
 Andres Pihel, Tüve 14/16-36, EE0013, Estland.
 Kai Pärnamägi, Tiigi 1-3, EE2400, Tartu, Estland.

Ann-Louise Rohrberg, Sølystvej 25, 8660 Skanderborg.
 Dorte Rosenberg, Vendersgade 27, 3., 1363 København K.
 Monika Rüngas, Siili 19-2, EE0034 Estland.
 Anja Solnæs, Kirkegade 21, 7870 Roslev.
 Morten V. Staffeldt, c/o Frank, Langesvej 15, 3400 Hillerød.
 Hardi Tarto, Kalda Tee 8-14, Estland.
 Raima Vasiutinskaja, Box 931, 2300 Vilnius, Litauen.
 Henrik Wangel, Eghøjvej 2, vær. 15, 8250 Egå.
 Christian F. Wienberg, Margrethevej 11 C, 2900 Hellerup.
 Palle Winther, Niels Juelsgade 5, 3. tv., 8200 Århus N.

Film, TV og journalistik 1995/96:

Bjørn Bertheussen, Droshoved 3, 7120 Vejle.
 Bolette B. Blaagaard, Kløvermarksvej 32, 5762 V. Skerninge.
 Bitten Bøgild, Søparken 45, 6230 Rødeko.
 Line Dahl, Munkersvej 6, 2. th., 5230 Odense M.
 Mie Damsgaard, Birkevej 33, 7700 Thisted.
 Lars Toke Graugaard, Ternevej 10, 6900 Skjern.
 Vibe Halbirk, Skovgårdsgade 12, 1. th., 8000 Århus C.
 Dorte Pernille Hansen, Løkkegravevej 2, 5631 Ebberup.
 Minna Hellemoes, Jacob Adelborgsalle 37, 8240 Risskov.
 Allan Torp Jensen, Minervavej 11, Grindsted, 9310 Vodskov.
 Ulrich Emil Jessen, Snaregade 8, 1., 1205 København K.
 Lars Kejser Juhl, c/o Ruth Kejser, 5000 Odense C.
 Peter Jørgensen, Fuglsang 61, 3. tv., 5270 Odense N.
 Jes Peter Kryger, Fuglekongevej 7, 9700 Brønderslev.
 Christian Lehmann, P. P. Hedegårdsvej 12, 9400 Nørresundby.
 Nikolaj Nielsen, Carl Bernhardsvej 3, 2. tv., 1817 Frederiksberg.
 Lars Hoffmeyer Novrup, Baunebakken 8, Sevel, 7830 Vinderup.
 Morten Ebbe Riismøller, Bådsmannsstræde 43, 1407 København K.
 Kamilla Sølvsten Sigh, Engdalsvej 89, 8220 Brabrand.
 Mark Steffensen, Digevangen 7, 9260 Gistrup.
 Marlene Sørensen, Vesterbrogade 7, 1. tv., 8000 Århus.
 Kasper Korsting, Vesterled 3, 8300 Odder.
 Martin L. H. Uthaug, Møllegade 7 A, st. 4., 8000 Århus C.
 Rasmus Zacho, Tordenskjoldsgade 8, 2., 8200 Århus N.

Vinterskolen 1996:

Jeanette H. Andersen, Lundtoftegade 63, 9. th., 2200 København N.

Niels Peter Andersen, Stationsvej 6, nr. 32, 5560 Årup.

Lars Arve, Skæring Parkvej 456, 8250 Egå.

Anna-Grethe Bech, Kongensstræde 75 st. tv., 7000 Fredericia.

Louise Beck, Holbækvej 24, 6780 Skærbæk.

Ole Bertelsen, Dalbovej 4, 4460 Snertinge.

Jesper Bjarvin, Lindegårdsvej 8, st. th., 2920 Charlottenlund.

Karin Boysen, Bakkegårdsvej 3, 3660 Stenløse.

Birger Carstensen, Koldingvej 18, 6240 Løgumkloster.

Lars Clausen, Elleparken 42, 8520 Lystrup.

Maj Dahl-Rasmussen, Borgervænget 74, 2100 København Ø.

Signe Drewsen, Hølleskovvej 2 A, 6520 Toftlund.

Jens Elvstrøm, Gl. Mosevej 1, 8462 Harlev J.

Trine Fischer, Birkealle 42, 9200 Ålborg.

Jakob Asger Forman, Hjerker Kirkevej 14, 7870 Roslev.

Charlotte Frederiksen, Gasværksvej 11, 2. L. 19, 5500 Middelfart.

Minna Grøngaard, Nordvestpassagen 90, 8200 Århus N.

Kurt Hansen, Jacob Hansensvej 137, 5260 Odense S.

Lise Gjørup Hansen, Vesterdalsvej 30, 7000 Fredericia.

Majken Olofsson Hansen, Callisensvej 40, 2900 Hellerup.

Niels Hansen, Klintevej 20, 7100 Vejle.

Christian Hoffmann, Konghøjvej 121, 9210 Ålborg SØ.

Liv von Hofsten, Eskildsgade 20, 5.th., 1657 København V.

Lars Holm, Nørrestrandgade 51, 8700 Horsens.

Rikke Holst, Byllerup 3, 5580 Nr. Åby.

Kjeld Arthur Iversen, Fitting Stationsvej 1, 6623 Vorbasse.

Mette K. B. Jacobsen, Rosenvænget 43, 6800 Varde.

Dorte Hjort Jensen, Debelvej 191, 6855 Outrup.

Jakob Dyhr Jensen, Saltoftevej 3, 4295 Stenlille.

Mie Hvorslev Jensen, Bakkevej 11, 7100 Vejle.

Susanne A. Jensen, Horsensvej 26, 8900 Randers.

Jurate Jokubaityte, Litauen.

Anne Kjærsgaard, Ugelrisvej 20, 8832 Skals.

Stine Krebs, Islandshøjparken 70, 1. 4., 2990 Nivå.

Egle Kuolelyte, Litauen.

Christina N. Larsen, Strandhaven 20, 4400 Kalundborg.

Lisbeth Buus Larsen, Munkeleddet 18, 4000 Roskilde.
 Thomas Markussen, Plantagen 82, 8700 Horsens.
 Tanja Holland Mogensen, Ledavej 88, 9210 Ålborg SØ.
 Thomas Buus Møller, Slånehegnet 24, 6400 Sønderborg.
 Gorm Nørum, Tendrupvej 27, 8700 Horsens.
 Cathrine Zander Olsen, Tilstskolevej 4, 8381 Mundelstrup.
 Wissam Osman, Hovgårdsparken 11, 1. tv., 3060 Espergærde.
 Niels Sejr Oxenvad, Polensgade 18, 2. th., 2300 København S.
 Kenneth Poulsen, Johanne Korchsvej 85, 4700 Næstved.
 Grazina Ramanauskaite, Litauen.
 Lars Kyhn Rasmussen, Bisserup Havnevej 49, 4243 Rude.
 Jesper Roldsgaard, Sønderbrogade 31, 2. 4., 8700 Horsens.
 Kath. Schwartz-Sørensen, Fuglekildevej 42, 5690 Tommerup.
 Chr. Sonne-Schmidt, Egernvænget 17, 5800 Nyborg.
 Iben Suenson, Fredericiagade 8, 6., 1310 København K.
 Janni Sørensen, Hægersgade 7, 6100 Haderslev.
 Anne Thybring, Bekkasinvej 6, 8900 Randers.
 Dorrit Thøgersen, Glentehøj 11, 8410 Rønde.
 Merete Vestergaard, Sognegårdsvej 43, 8620 Kjellerup.
 Irene Vonsild, Pindstrupvej 32, 8410 Rønde.

Skriveværksted 1995:

Christian Alvrus, Iversensvej 3, 7700 Thisted.
 Ebbe Tange Arentoft, Danmarksgade 21, 2., 6700 Esbjerg.
 Laila Birk, Låsbygade 13, 6000 Kolding.
 Jens Grysbjerg, P.O.Box 18, F-34790 Grabels, Frankrig.
 Allan Hansen, Lille Nygade 7, 1. tv., 8700 Horsens.
 Michael Chr. Hertel, Gudrunsvej 70, 1. tv., 8220 Brabrand.
 Liv von Hofsten, Eskildsgade 20, 5. th., 1657 København V.
 Peder Jakobsen, Rebildvej 17 A, 9520 Skørping.
 Henny Jørgensen, Kløvervej 48, 5300 Kerteminde.
 Gyrithe Lauridsen, Paxvej 56, 6650 Brørup.
 Frank Nielsen, Hjelmrode 22, 6200 Aabenraa.
 Majken Olofsson, Callisensvej 40, 2900 Hellerup.
 Torben Olsen, Brammersgade 7, st., 8000 Århus C.
 Jesper S. Pedersen, Østergade 39, 9550 Mariager.
 Marianne N. Rasmussen, Nørrebakke 27, st. th., 3700 Rønne.

Sommerskolen 1996:

Simson K. Agbalekpor, Ghana.

Natutral N. Amegazo, Ghana.

Laura Zeuthen Andersen, Tjørnevej 42, 7500 Holstebro.

Laura Blazeveciute, Litauen.

Pia Christensen, Hellevangen 61, 2. th., 9210 Aalborg SØ.

Angelo Dagn, Arvikavej 11, I. 523, 7800 Skive.

Olga Doudotchkina, Kirovogradskaya Street, 113587 Moscow,
Rusland.

Dina Dravniece, Uzvaras 20-3, LV 3100 Kandava.

Jørn Eriksen, Højgårdsvej 73, 1. mf., 8362 Hørning.

Laila Johnsen, Langelandsgade 1, st. th., 9000 Aalborg.

Masayo Kinoshita, 3-27-3 Yurigaoka, Ninomiya-cho, Japan.

Ane Marie Klausen, Horsøparken 1, 9500 Hobro.

Lawrence Korsorku, Ghana.

Lawson, Ghana.

Jane Legaard, Fjelstrup Nørrevej 80, 6100 Haderslev.

Josias Matras, Platsgade 1, 1., 6400 Sønderborg.

Ingrid Maury, 11 Rue Frazois DeMalherbe, Frankrig.

Edith E. Mensah, Ghana.

Lars Nielsen, Betzyslyst 70, 5600 Fåborg.

Poul Tony Nielsen, Knudshovedvej 21, 5800 Nyborg.

Mari Nozawa, Maenuma Ikocho, Japan.

Jette Schack, Rønnebærparken 98, 6760 Ribe.

Ulrich Schelde, Karen Blixensvej 98, 7430 Ikast.

Mette Schultz, Rudbølvej 54, 8600 Silkeborg.

Jeva Sidlauskaite, Litauen.

Bo Sørensen, Kottwitz Str. 48, D-23566 Lübeck, Tyskland.

Christian Tetteh, Ghana.

Jeppe Møller Tobberup, Nordre Fasanvej 118, st., 2000 Fr.berg.

Sammy K. Tsinasi, Ghana.

Viktorija Vaitkeviciute, Litauen.

Mary Zoka, Ghana.

Kurser 1997

Lange kurser:

Vinterskolen	20 uger	03.01.97 - 22.05.97
Vinterskolen	11 uger	10.03.97 - 22.05.97
Sommerskolen	7 uger	02.06.97 - 20.07.97
Skriveværksted	7 uger	27.10.97 - 14.12.97
Film, TV, journalistik	28 uger	30.09.97 - 25.04.98
Efterårsskole	12 uger	30.09.97 - 22.12.97
Vinterskole	32 uger	30.09.97 - 23.05.98
Vinterskole	20 uger	04.01.98 - 23.05.98

Korte kurser:

Fortællingens veje		19.02.97 - 23.02.97
Ældrekultur og generations- ansvar - idedebat		03.03.97 - 07.03.97
Rejsekursus til Firenze		05.05.97 - 18.05.97
Nye vinkler på den 3. alder		05.05.97 - 11.05.97
Kunst, litteratur, historie		12.05.97 - 18.05.97
Skriveværksted		02.06.97 - 15.06.97
Rundt om Askov - på cykel		16.06.97 - 22.06.97
Etik og pædagogik		23.06.97 - 29.06.97
Ballede om Gud*		26.06.97 - 29.06.97
Teologi på Askov		30.06.97 - 20.07.97
Tegne - malekursus		30.06.97 - 20.07.97
Danmark - danskere - dansk*		06.07.97 - 19.07.97
Skriveværksted		07.07.97 - 20.07.97
På sporet af den tabte identitet		07.10.97 - 13.10.97
Fra papir til celluoid - filmatiseret litteratur		13.10.97 - 19.10.97
Klosteret som livsform		13.10.97 - 26.10.97
Kunstpsykologisk værksted		13.10.97 - 19.10.97
Kunst, litteratur, historie		20.10.97 - 26.10.97
Tegne - malekursus		03.11.97 - 09.11.97
Tegne - malekursus		10.11.97 - 16.11.97

* uden for højskoleloven

Sommerelevmøde		20.06.97 - 22.06.97
Efterårsmøde 1997		10.10.97 - 12.10.97

Danmarks Pædagogiske Bibliotek

450004989622